2020-102

Archeologienota Roosdaal Wolvenstraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

18-6-2020

Titel: Archeologienota Roosdaal Wolvenstraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2020E403

Intern projectnummer: 2020.102

Locatiegegevens: Vlaams-Brabant, Roosdaal, Wolvenstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 129806,66 en Y: 170645,09; X: 129956,55 en Y: 170716,28

Oppervlakte plangebied: ca. 3144m²

Kadastergegevens: Roosdaal, Afdeling 1/Pamel, Sectie C, Perceel 800D (zie figuur 7)

Topografische kaart: zie figuur 5 en 6

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog) en Patrick Borms (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 18/06/2020

© Acke & Bracke bv, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING 4

1.1. WETTELIJK KADER 4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT 4
1.2.1. VRAAGSTELLING 4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN 4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE 5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE 5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK 6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN 6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING 6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN 6

2. BUREAUONDERZOEK 7

2.1. HUIDIGE TOESTAND 7
2.2. GEPLANDE WERKEN 9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING 11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING 11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING 13
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING 15
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING 17
2.4. HISTORISCHE SITUERING 20
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING 27
2.5.1. MIDDELEEUWEN 27
2.5.2. NIEUWE EN NIEUWSTE TIJD 28
2.5.3. ONBEPAALDE DATERING 28

3. SYNTHESE 30

3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON 30
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK 31
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM 32
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM 33
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN 33

4. SAMENVATTING 36

5. BIBLIOGRAFIE 38

6. BIJLAGES 39

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Roosdaal Wolvenstraat (provincie Vlaams-Brabant), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.[1] Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt[2], de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius[3], een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.[4] Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.[5]

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

[1] https://cai.onroerenderfgoed.be/

[2] http://www.geopunt.be/kaart

[3] http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/

[4] http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/

[5] http://www.ngi.be/topomapviewer/

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein is ca. 3144m² groot en situeert zich ten zuiden van de Wolvenstraat en ten noorden van de Gasthuisstraat/Bievegemberg. Het projectgebied omvat de woning met huisnummer 1 langsheen de Wolvenstraat en de omliggende tuin en het achterliggend grasland. Ter hoogte van het woonhuis zijn enkele bomen en struiken aanwezig. Het zuidelijke deel van het plangebied is onbebouwd en bestaat uit grasland. Ten zuiden van het plangebied bevindt zich een bos dat tot een kasteeldomein behoort. In het noorden, oosten en zuiden wordt het plangebied omgeven door bebouwing langsheen de bestaande wegen.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

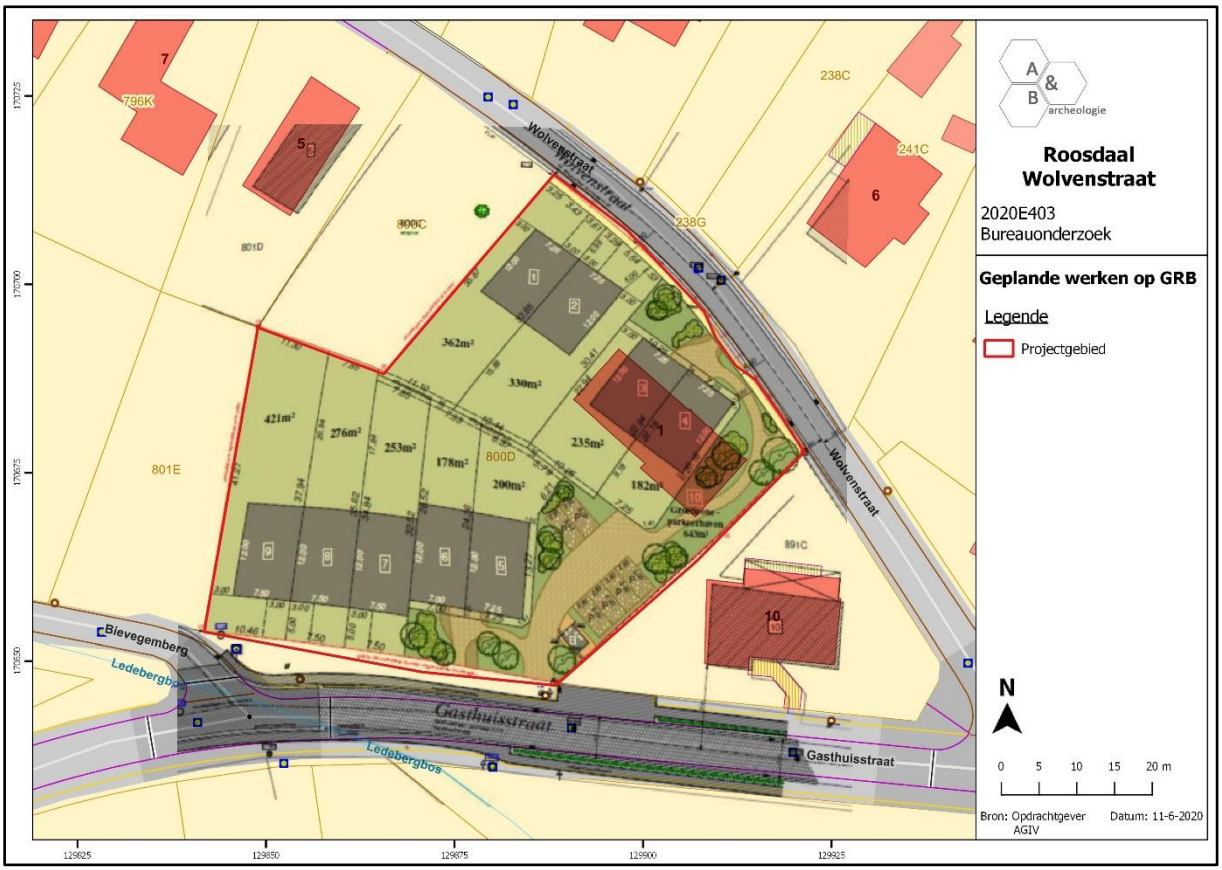
Figuur 2 Zicht op het plangebied vanuit het zuidwesten (bron: Google Maps).

2.2. Geplande werken

Het ontwerpplan is te vinden in de bijlage, een uitsnede wordt hieronder weergegeven.

In eerste instantie zal de bestaande bebouwing worden gesloopt en zullen de aanwezige bomen en struiken worden gerooid. Vervolgens zal het plangebied verkaveld worden in 9 bouwloten en een groenzone. Aansluitend bij de Wolvenstraat zullen zo vier driegevelwoningen gebouwd worden met een grondoppervlakte tussen 182m² en 362m², aansluitend bij de Gasthuisstraat worden daarnaast twee driegevelwoningen en twee tweegevelwoningen gepland met een grondoppervlakte tussen 178m² en 421m². Langsheen de oostelijke zijde wordt een groenzone ingericht, waarbinnen ook een wegenis en parkeerplaatsen worden voorzien.

Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: de sloop van de bestaande woning, het rooien van de vegetatie, het bouwrijp maken van het perceel, de bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen en van de wegenis, de funderingswerken, het optrekken van woningen, de aanleg van tuinen en verhardingen, de omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Figuur 3 Geplande werken geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be; initiatiefnemer).

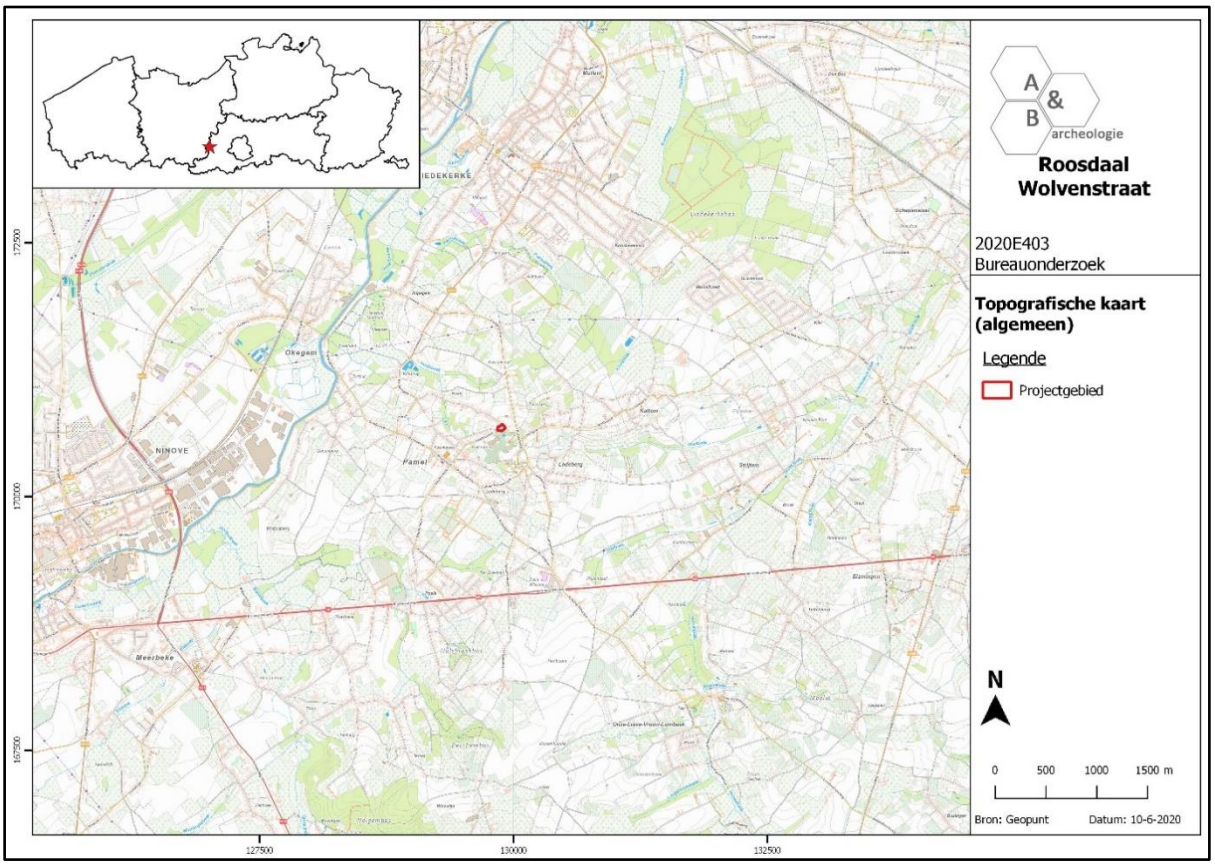

Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

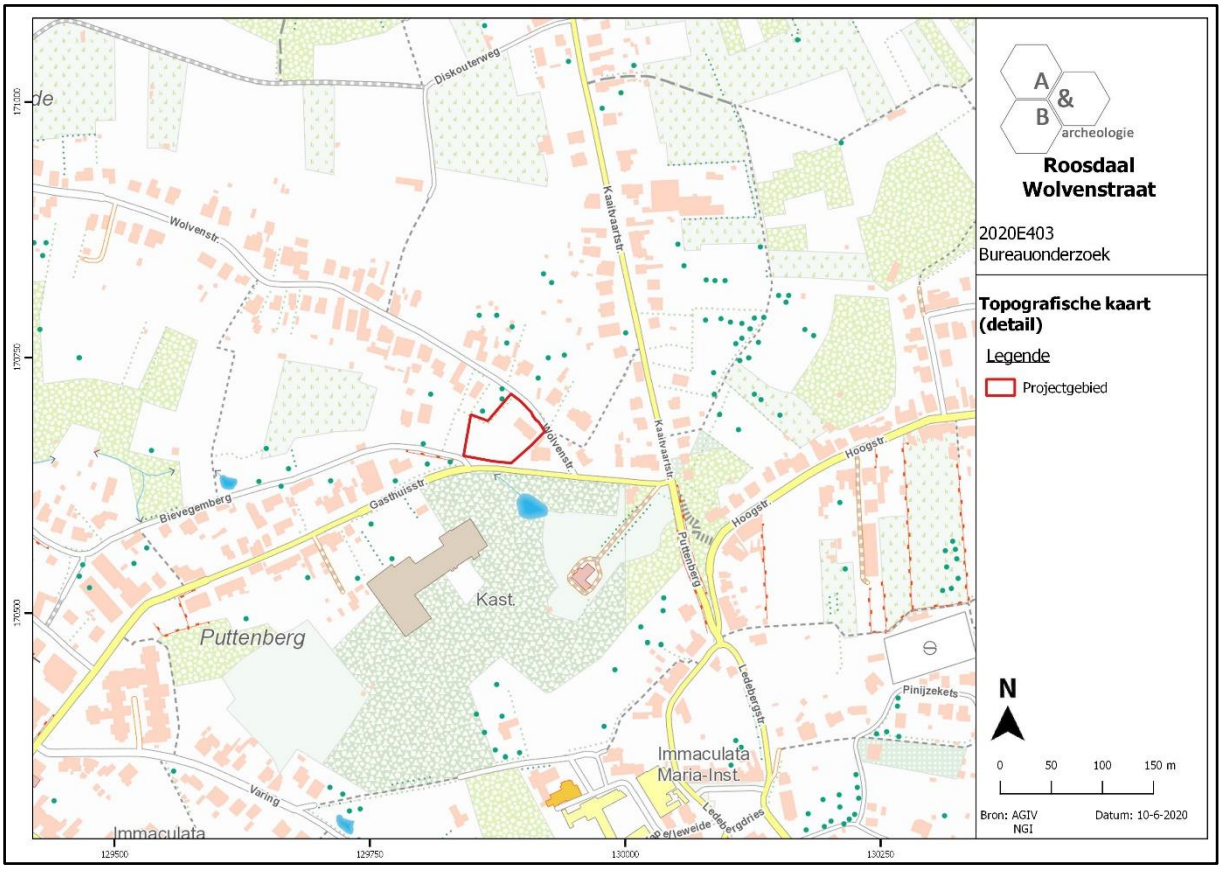
2.3.1. Topografische situering

De fusiegemeente Roosdaal is gelegen in het uiterste westen van de provincie Vlaams-Brabant, op de grens met Oost-Vlaanderen. Het plangebied behoort tot de deelgemeente Pamel, dat sinds 1965 deel uitmaakt van de gemeente Roosdaal. Andere deelgemeenten zijn Strijtem, Borchtlombeek ten oosten en Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek ten zuidoosten. Roosdaal grenst in het noorden aan Liedekerke, in het noordoosten aan Ternat, in het oosten aan Lennik, in het zuiden aan Gooik en in het westen aan Ninove. De noordwestelijke grens van Roosdaal wordt gevormd door de Dender. De N8 tussen Brussel en Koksijde doorsnijdt de fusiegemeente van oost naar west. Het plangebied bevindt zich op ca. 600m ten noordoosten van het dorpscentrum van Pamel en op ca. 1,7km van de Dender. Ten zuiden situeert zich het Pastoriebos. In het noorden, oosten en westen omringen woningen, tuinen, bedrijventerreinen en landbouwgronden het terrein

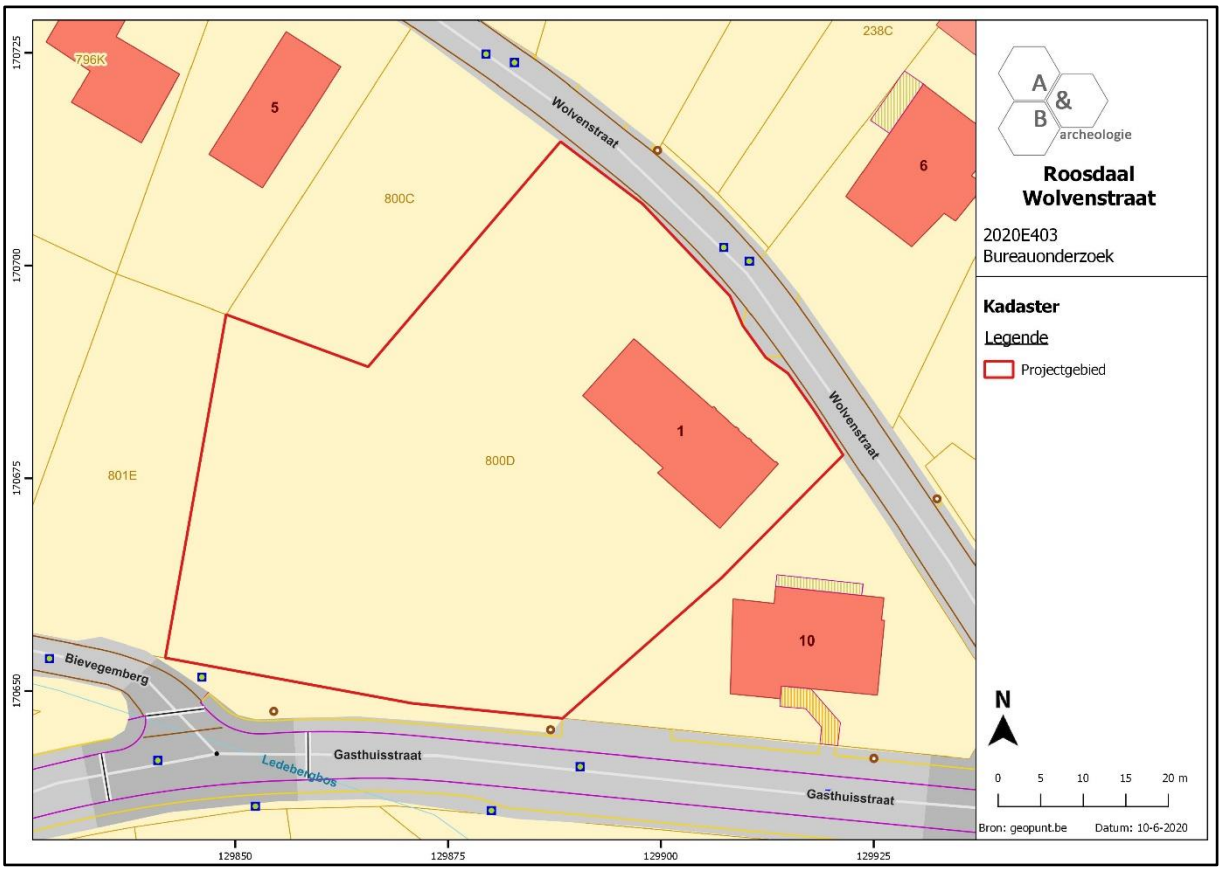
Op de bodemgebruikskaart van 2001 wordt het plangebied grotendeels als ‘akkerbouw’ gekarteerd. Dit type omvat gronden die in gebruik zijn binnen een bepaald rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen geoogst worden. Ook braakland valt hieronder. In het westen wordt een klein deel van het plangebied daarnaast ingekleurd als ‘weiland’. Hiermee worden bodems omschreven die zich buiten het overstromingsgebied van een rivier bevinden en bedekt zijn met gras. Deze kartering komt niet overeen met het huidige gebruik.

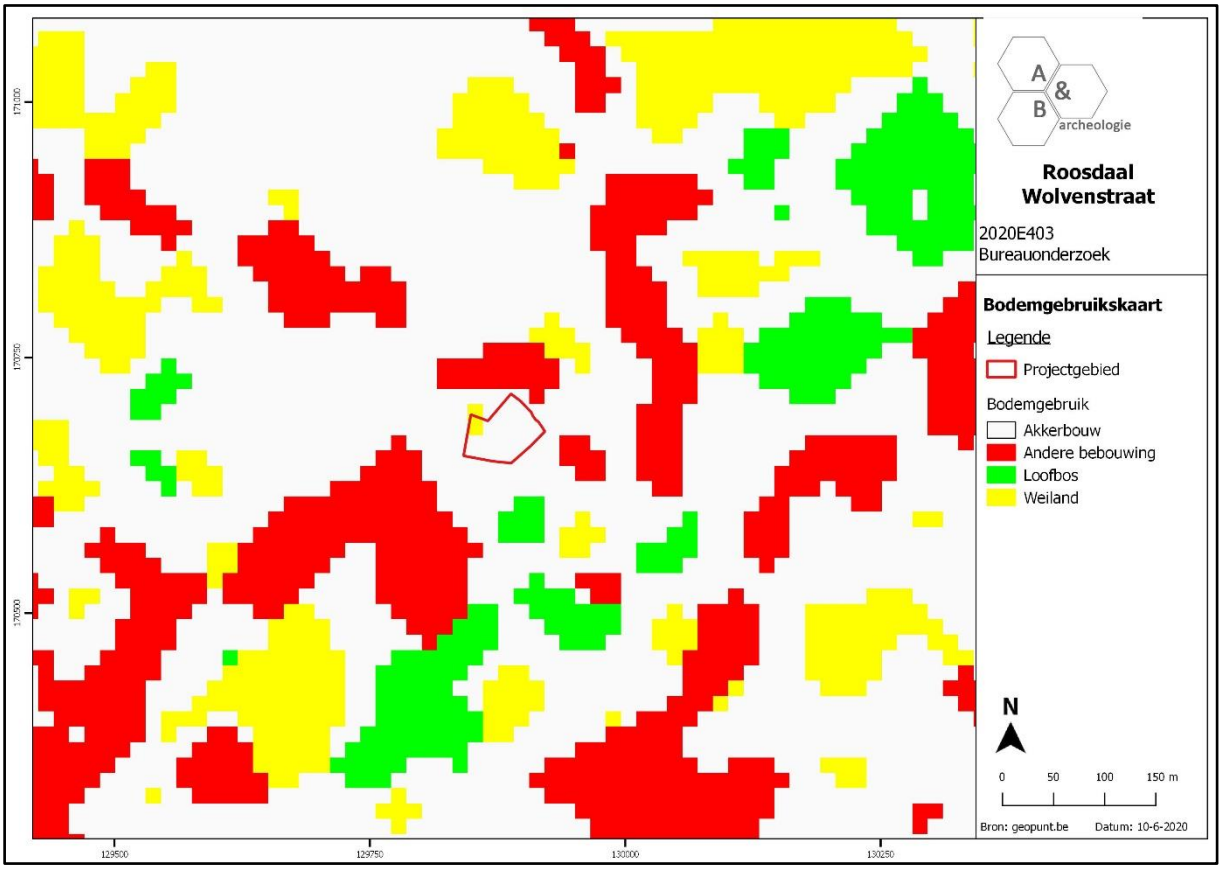

Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

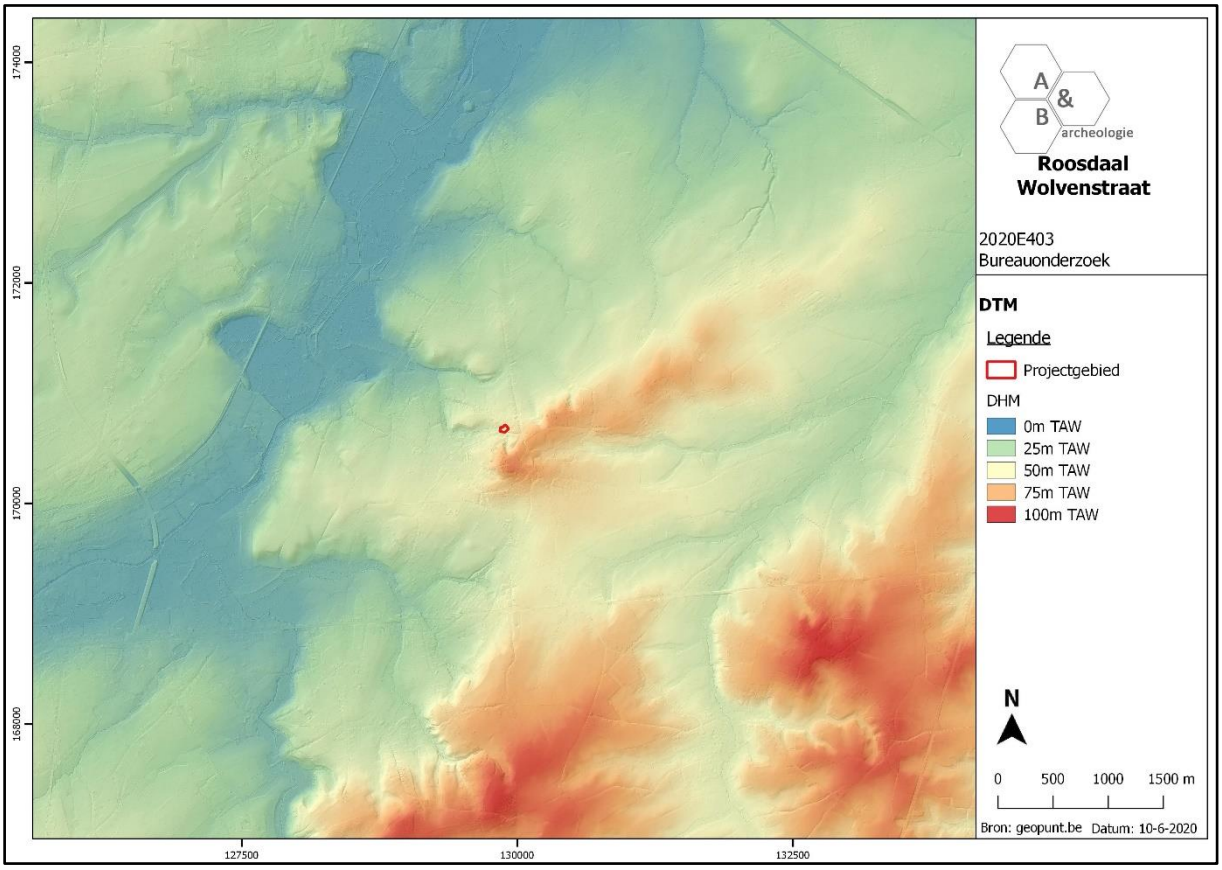

Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

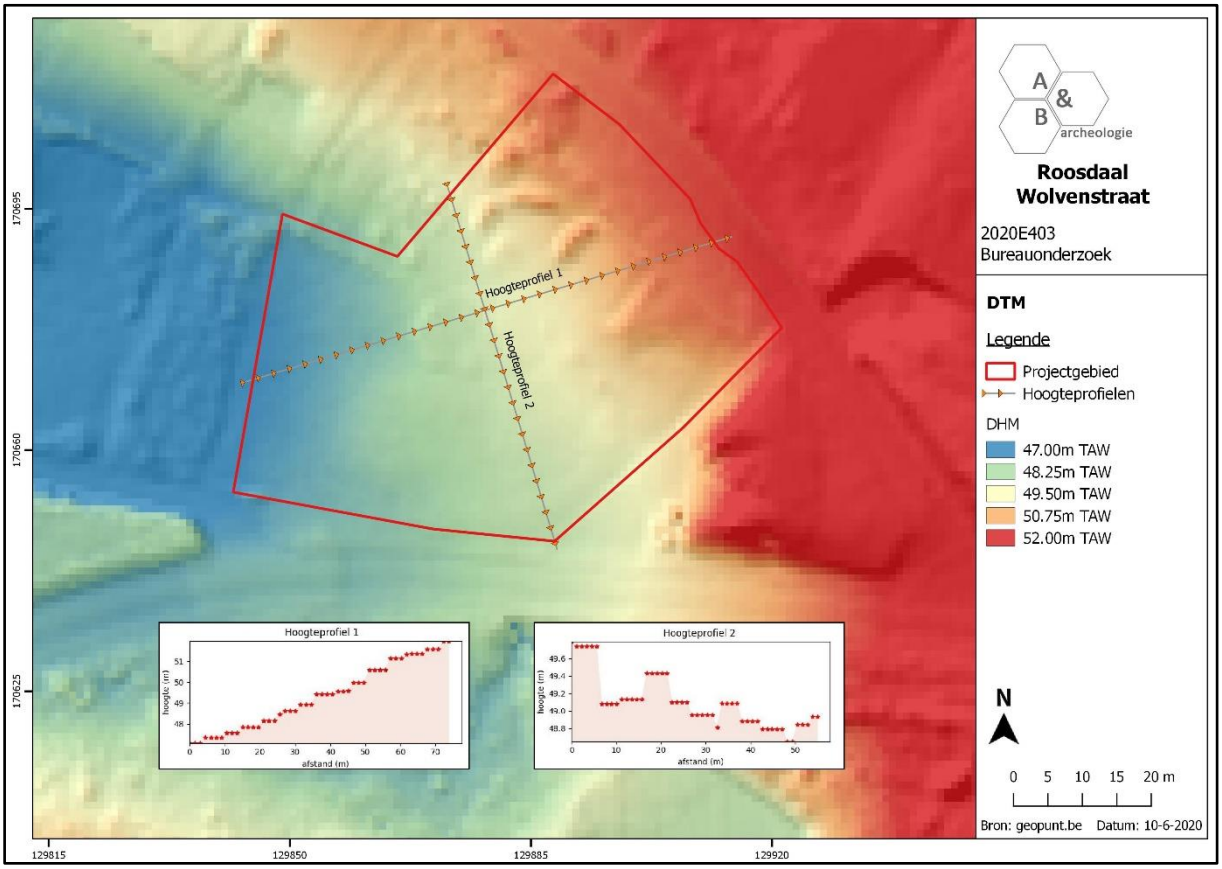

Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

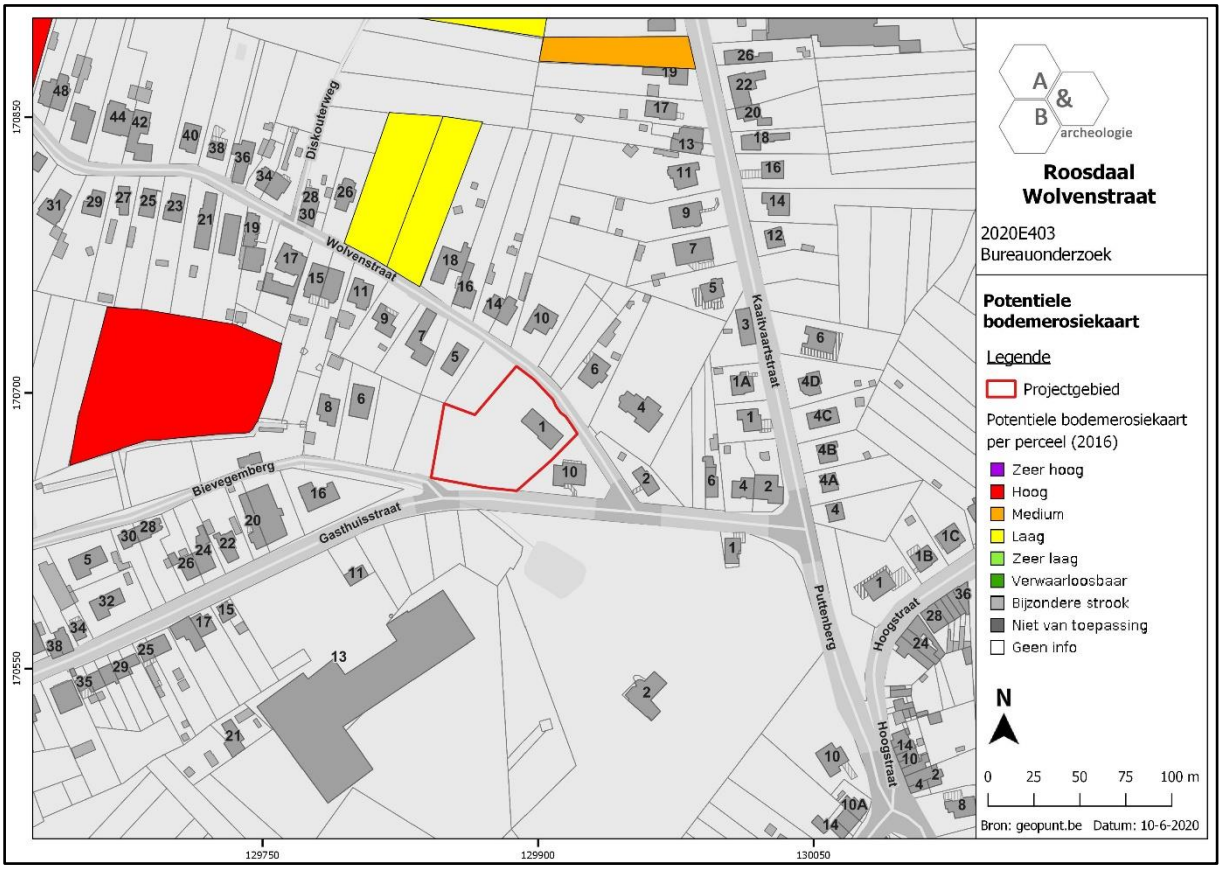
Het plangebied situeert zich in een heuvelachtig landschap in het Vlaams-Brabantse Pajottenland. Het Roosdaalse landschap wordt in grote mate gedomineerd door de aanwezigheid van de Denderdepressie in het noordoosten van de gemeente en van hoger gelegen heuvelruggen, op de oostelijke grens met Lennik en de zuidelijke grens met Gooik. Ook in het gehucht Ledeberg, dat zich net ten zuidoosten van het plangebied situeert, bevindt zich een belangrijke getuigenheuvel. Het plangebied bevindt zich op de noordwestelijke rand van deze heuvel en bevindt zich aldus in een gradiëntzone tussen de hoger gelegen heuvelrug (maximaal ca. +83,0m TAW) en de alluviale Denderdepressie (minimaal +10,5m TAW). Ook op siteniveau is deze helling waarneembaar. Het noordoostelijke gedeelte van het plangebied, aansluitend bij de Wolvenstraat, kent zo een hoogteligging van maximaal ca. +51,6m TAW, terwijl het westelijke deel zich op ca. +47,0m TAW bevindt. Het terrein kent van zuidoost naar noordwest dus een maximaal hoogteverschil van ca. +4,6m. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet ingekleurd, hetgeen aangeeft dat er geen informatie voorhanden is. Aan de percelen in de directe omgeving wordt een lage tot hoge erosiegraad toegeschreven. Hetzelfde geldt vermoedelijk voor het plangebied.

Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

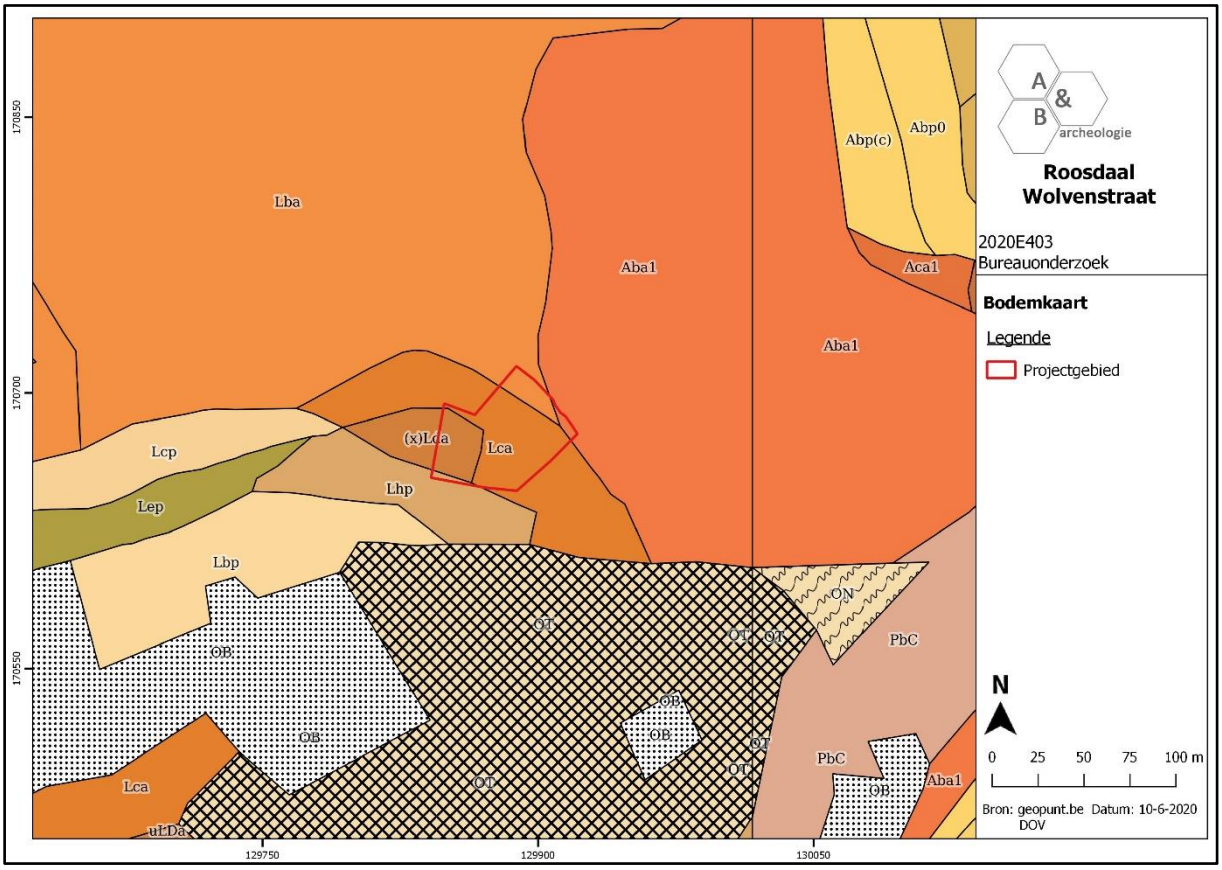
2.3.3. Bodemkundige situering

Op de bodemkaart worden vijf verschillende bodemtypes gekarteerd binnen het plangebied:

- Lca-bodems worden gekarteerd over het grootste deel van het plangebied en omvatten matig droge zandleembodems met textuur B-horizont. De Ap-horizont rust in deze serie op een ca. 40cm dikke E-horizont of rechtstreeks op de B-horizont. De textuur B-horizont is aangerijkt met klei en sesquioxiden en bestaat uit een bruine, zware zandleem. In vele gevallen komt een substraat voor op wisselende diepte. Roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120cm diepte.
- (x)Lda-bodems worden aangegeven in het zuidoosten van het plangebied. Het zijn matig natte zandleembodems met textuur B-horizont waarbij een onbepaald substraat voorkomt op matige diepte (tussen 75 en 125cm) (x). Het zijn matig natte, matig gleyige zandleemgronden met donkergrijsbruine bouwvoor. Onder de Ap-horizont komt een bleekbruine, uitgeloogde horizont voor die aan de contactzone met de textuur B-horizont zwakke roestverschijnselen vertoont. De textuur B-horizont is gaaf maar bevat roestvlekken. Soms wordt het materiaal zwaarder of zandiger naarmate de diepte toeneemt. Dikwijls komt op wisselende diepte het Tertiair substraat voor. Boven het klei- of klei-zandsubstraat komt veelal een roestige band

voor ten gevolge van het stagnerend water. Roestverschijnselen beginnen globaal in het bovenste deel van de textuur B-horizont. Deze bodems zijn te nat in de winter.

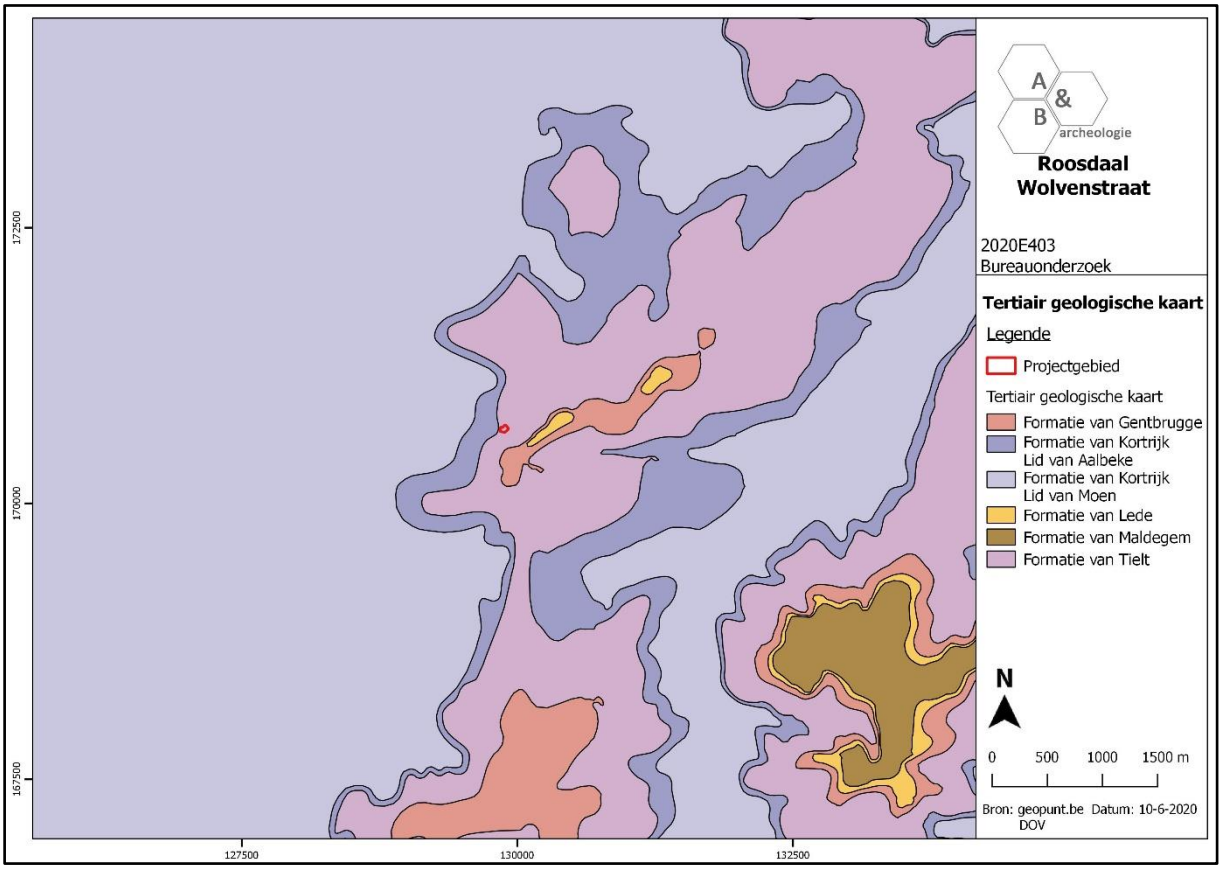
- Lba-bodems worden op de bodemkaart in het noordwesten van het plangebied gesitueerd. Het betreft droge zandleembodems met textuur B-horizont. Dergelijke gronden hebben een Ap-horizont die ca. 25cm dik is, een donkerbruine kleur en matig humeuze samenstelling kent. De Ap-horizont rust op een zwak humeuze, bruinachtige overgangshorizont die ca. 30 tot 40cm dik is. Hieronder komt een meer kleiige textuur B-horizont voor. De ondergrond is soms gestratifieerd met afwisselend lemige en zandige laagjes (…z). Normaal is de aan klei uitgeloogde horizont meer dan 40cm dik (Abao), in andere gevallen werd het profiel door erosie afgeknot en rust de Ap-horizont direct op de textuur B-horizont (Lba1). Roestverschijnselen liggen dieper dan 120cm. De waterhuishouding van Lba-bodems is gunstig.
- Aba1-bodems worden gekarteerd in het noordoosten van het plangebied. Het zijn droge leembodems met textuur B-horizont. De serie Aba is ontwikkeld in het Pleistocene loessdek en vertoont onder de A-horizont een aan klei en sesquioxiden aangetrijkte textuur B-horizont. De bouwvoor bestaat uit een donkerbruine, homogene, humushoudende leem. De Bt-horizont is bruin van kleur en bestaat uit een zware leem (gemiddeld 20% klei) met een meestal goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Naar onderen toe neemt het kleigehalte sterk af en verdwijnt de structuur geleidelijk terwijl de kleur geelbruin wordt. De bodems vertonen geen watergebrek of -overlast dankzij de gunstige drainage en het hoog waterbergend vermogen.
- Lhp-bodems worden aangegeven in het uiterste zuidoosten van het plangebied. Dit zijn natte zandleembodems zonder profiel. Het zijn colluviale natte stuwwatergronden die een humeuze, grijsbruine bovengrond hebben. Deze rust op een colliviaal dek met baksteen- en houtskoolrestjes. Roestverschijnselen beginnen onderaan de bouwvoor en gaan door het ganse profiel of verminderen soms met toenemende diepte. Het zandleemdek rust dikwijls op een Tertiair substraat dat voorkomt op wisselende diepte. De gronden zijn periodiek onderhevig aan sterke wateroverlast.

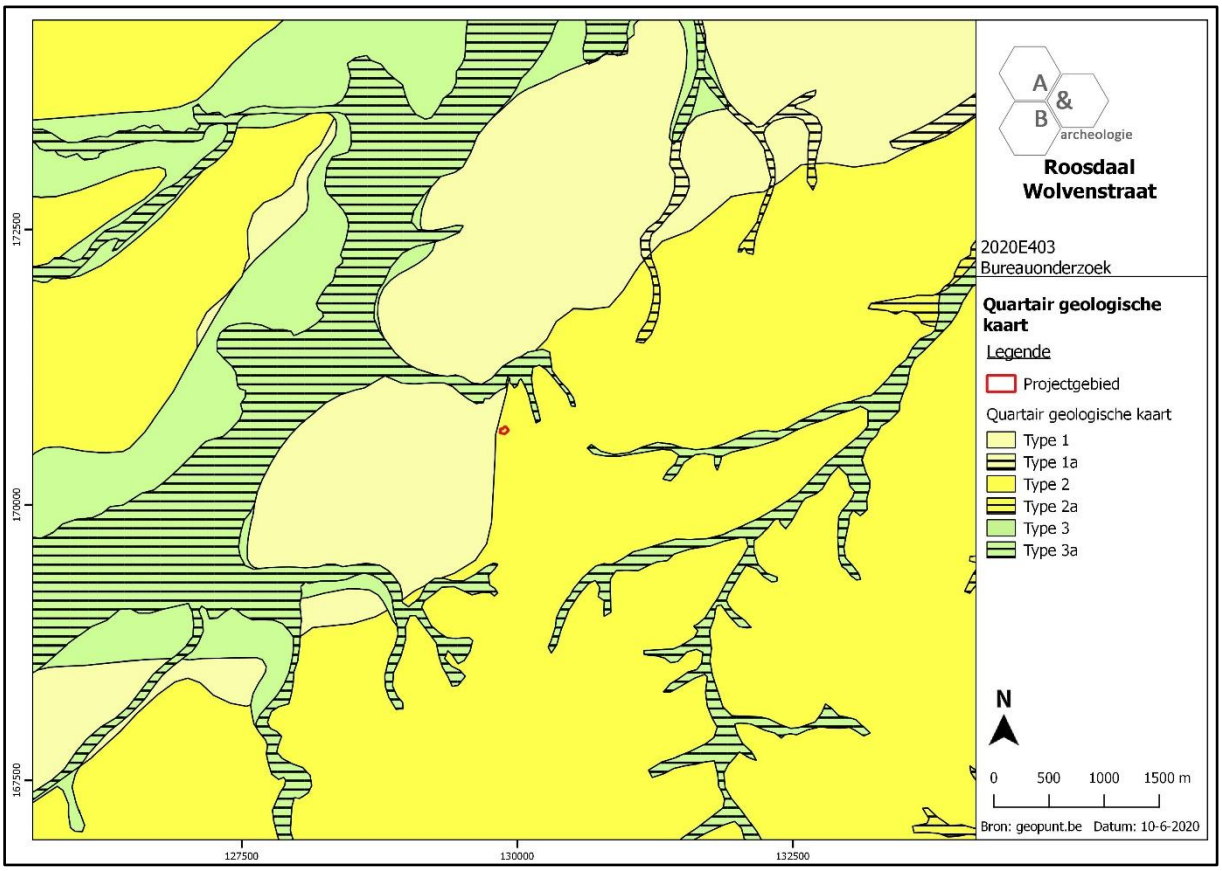

Figuur 12 Zicht op de bodemkaart met aanduiding van het plangebied (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

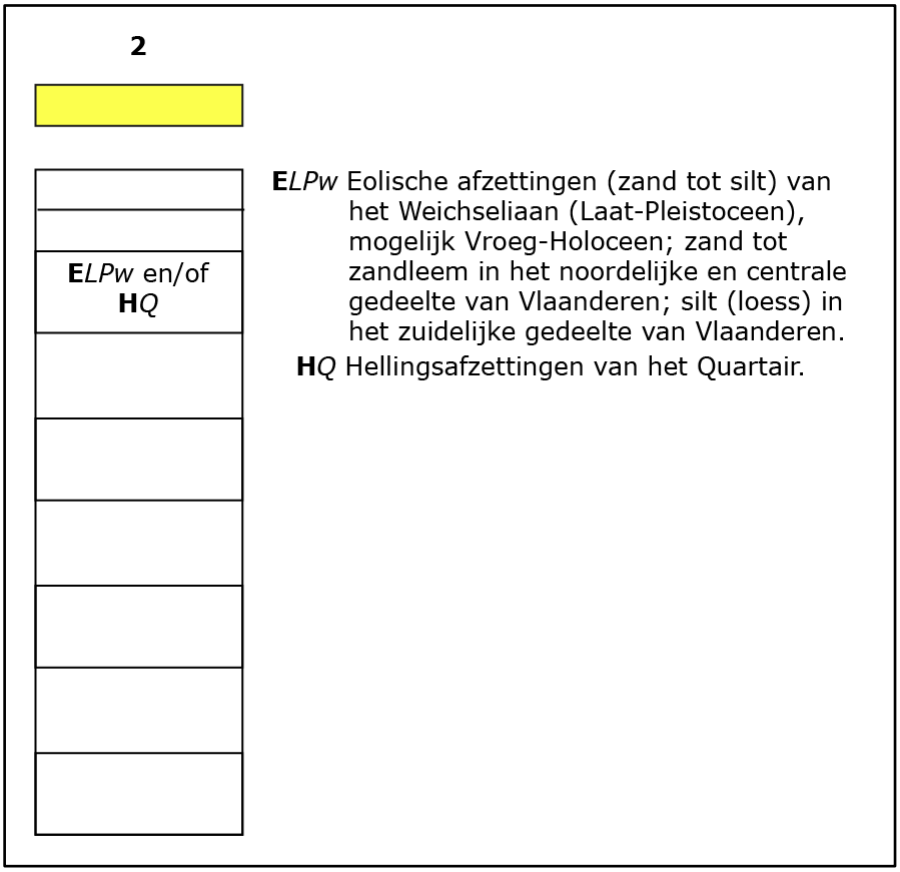
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Tielt. Deze geologische eenheid wordt gekenmerkt door een grijsgroen, zeer fijn zand tot silt dat kleihoudend is. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 2: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (2). Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holoceen (**E***LPw*) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (**H***Q*) komen voor.

Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

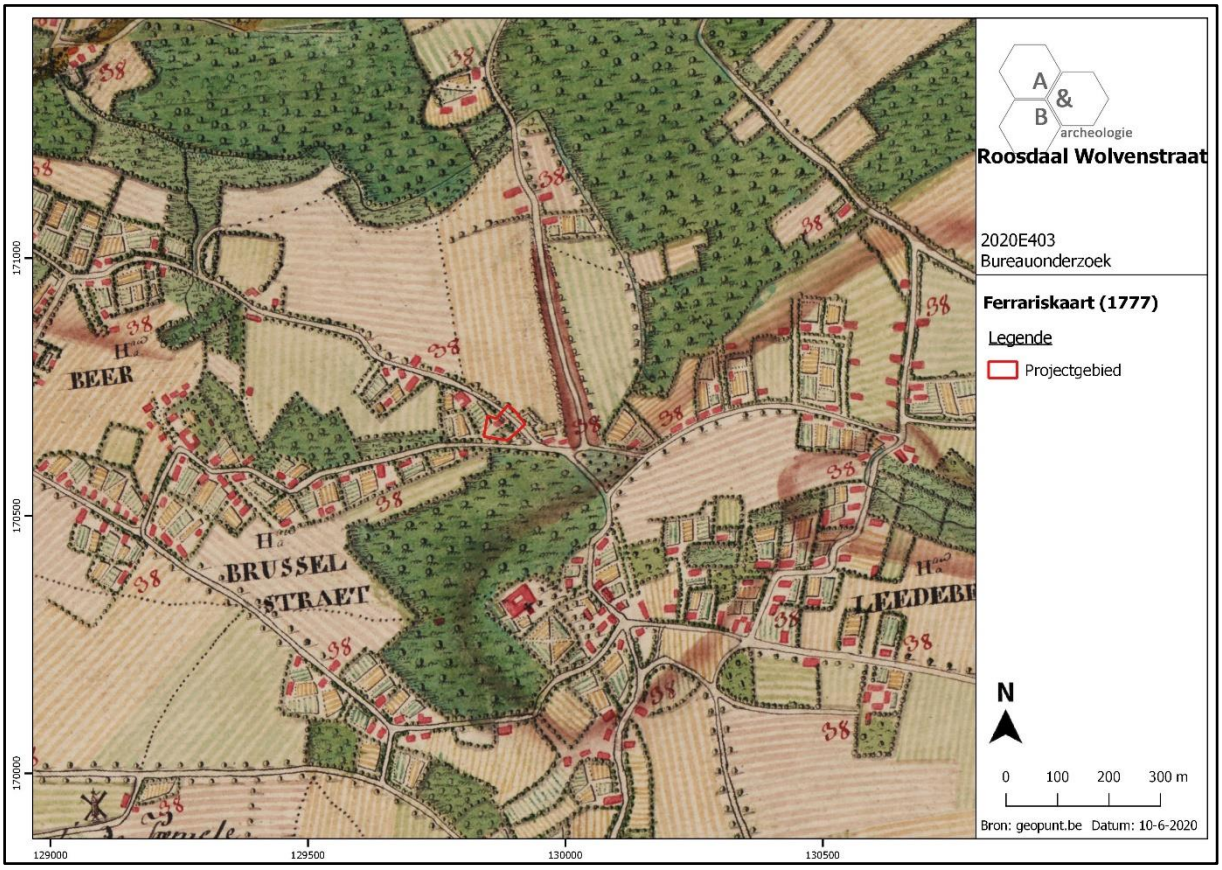
2.4. Historische situering[6]

De gemeente Roosdaal ontstond pas na de samenvoeging van de dorpen Pamel, Strijtem en Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek in 1965. Voor de overkoepelende naam van de nieuwe fusiegemeente (*Rosendael*) werd toen teruggegrepen naar een oud toponiem *'t Roesdaal*, dat verwees naar een rietveld op de plaats waar de drie gemeenten samenkwamen. Om verwarring met het Nederlandse Roosendaal te vermijden werd de gemeente uiteindelijk omgedoopt tot Roosdaal. In 1976 werd ook Borchtlombeek aangehecht bij de fusiegemeente.

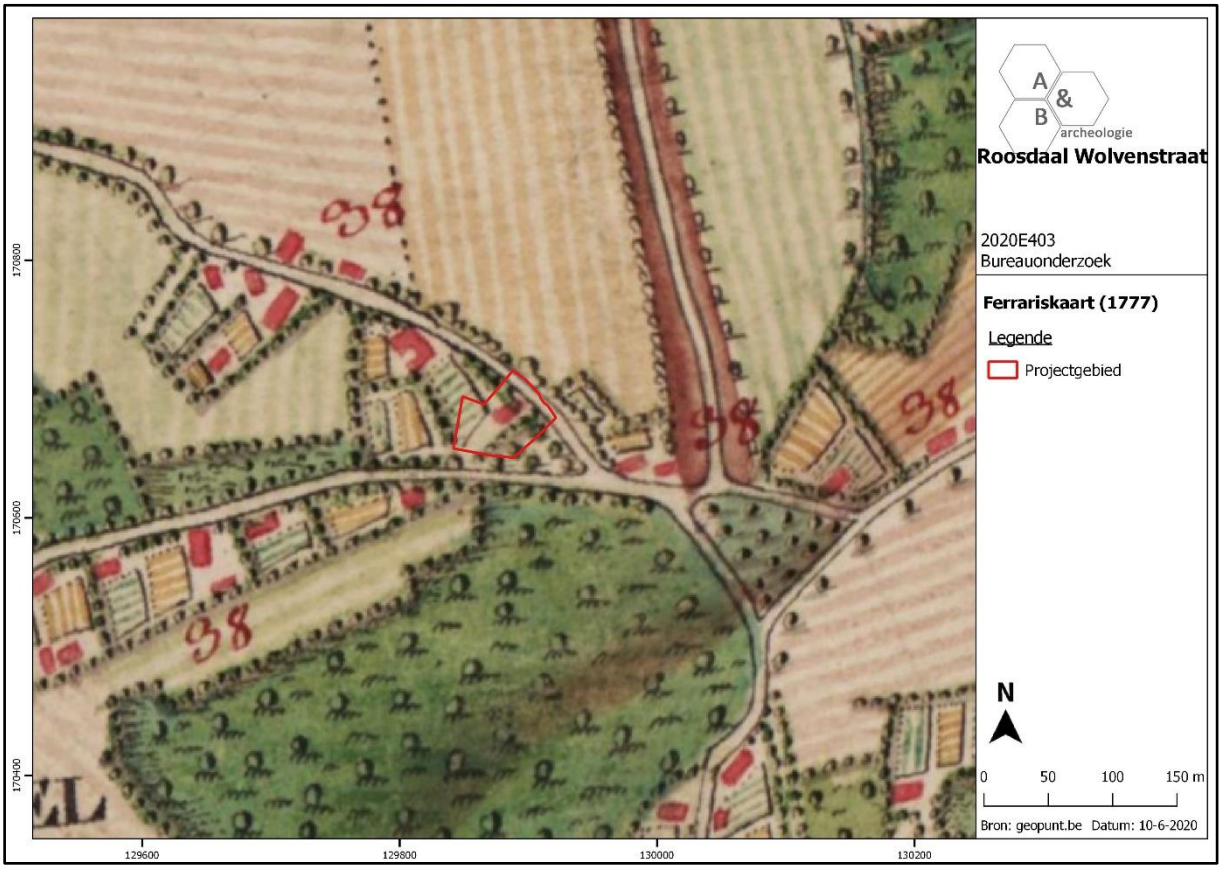
De deelgemeente Pamel, waar het plangebied zich bevindt, ontstond aan de oevers van de Dender, waar de abdij van Ninove een parochie oprichtte en de heren van Pamel en Ledeberg hun eerste burcht bouwden. Tegelijk groeide er een agrarische gemeenschap die de weilanden en rijke gronden langsheen de rivier ging exploiteren. In 1236 werd Pamel opgenomen in het Land van Gaasbeek. Onder het Ancien Régime behoorde Pamel net als Strijtem en Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek tot het kwartier van Brussel in het hertogdom Brabant, in het bijzonder tot de meierij van Gaasbeek. Na de Franse invasie werd Pamel ingedeeld bij het kanton Sint-Martens-Lennik van het Dijledepartement. Het oorspronkelijke dorpscentrum bevond zich ter hoogte van het laagste punt van Pamel, aan de rechteroever van de Dender. Hier situeerde zich het nu verdwenen kasteel van de feodale heren van Pamel en Ledeberg. Hiervan getuigen vandaag nog het voormalige Meiershuis en het Hof de Kam. De oorspronkelijke kerk stortte echter in 1879 in, waarna vanaf 1893 een nieuwe kerk werd gebouwd op het hoger gelegen gedeelte, de Grote Varing, waardoor het centrum hierheen verschoof. Bovendien werden hier ook reeds het gemeentehuis en de gemeentelijke jongensschool gebouwd en breidde ook de woonfunctie hier fors uit.

Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen. De oudste betrouwbare bron die kon geraadpleegd worden is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Op deze kaart wordt het plangebied reeds gesitueerd tussen de huidige Wolvenstraat in het noorden en de Gasthuisstraat in het zuiden. Binnen het plangebied kan bebouwing worden opgemerkt ter hoogte van het huidige woonhuis. Verder is het plangebied in gebruik als (moes-)tuin met enkele bomen langsheen de straten. Ook de omgeving van het plangebied is in deze periode reeds in relatief grote mate bebouwd. Daarnaast komen ook nog veel bos- en landbouwgronden voor. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) wordt een L-vormig gebouw aangegeven in de noordoostelijke hoek. Langsheen de oostelijke zijde loopt een weg. Ook in de noordwestelijke hoek wordt een klein gebouw weergegeven. Het overige deel van het plangebied is onbebouwd. Een gelijkaardige situatie wordt opgemerkt op de Kaart van Popp (1842-1879), de Vandermaelenkaart (1846-1854) en op de topografische kaarten van 1864-1865, 1884-1891 en 1930-1936, al wordt het noordwestelijke (bij-) gebouw niet voorgesteld op de topografische kaarten van 1864-1865 en 1884-1891. Ook op de luchtfoto's sinds 1971 wordt het huidige woonhuis aangetroffen. Het noordelijke deel van het plangebied is in deze periode in gebruik als tuin, terwijl het zuidelijke deel onbebouwd is. Deze situatie blijft tot op vandaag ongewijzigd. Afgaande op de cartografische bronnen en de luchtfoto's hebben, met uitzondering van de huidige bebouwing, geen grootschalige verstoringen plaatsgevonden op het terrein sinds eind 18de eeuw.

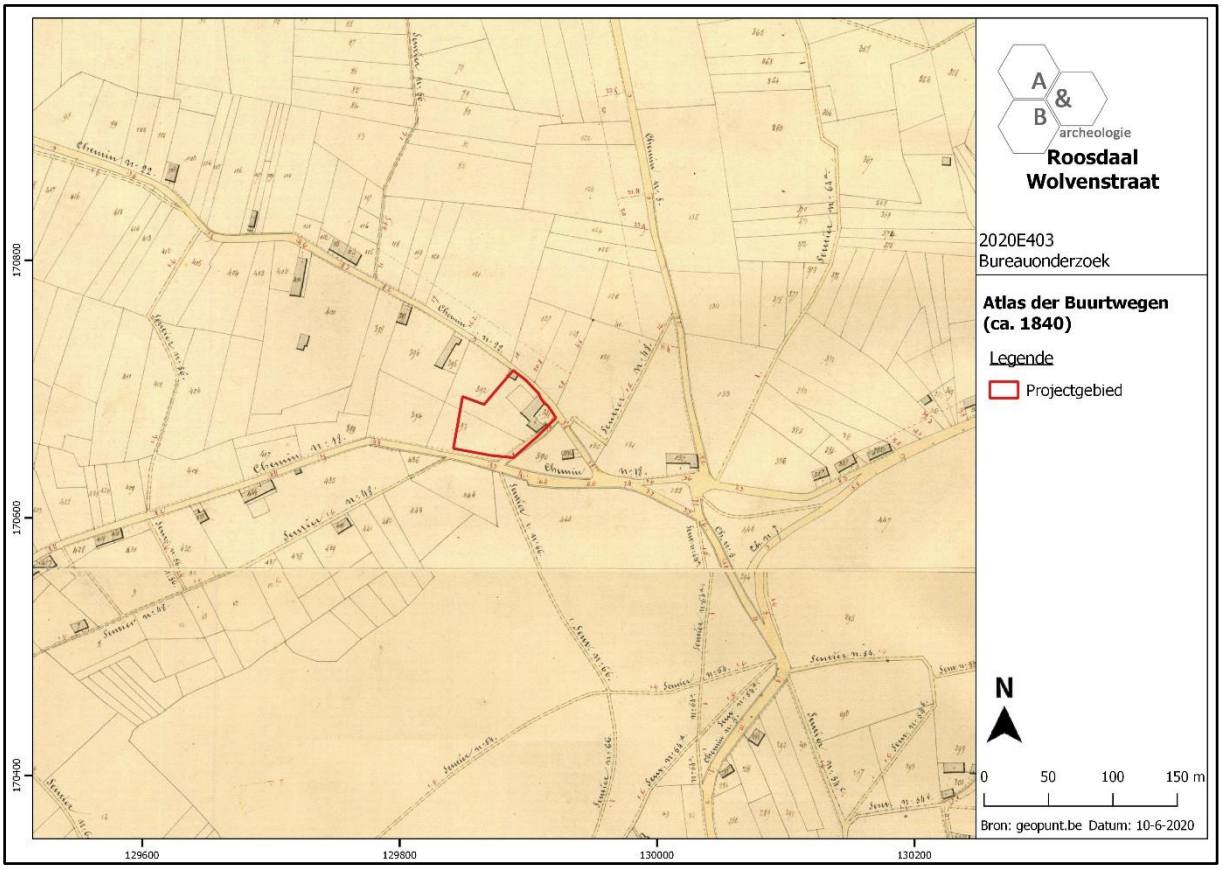
[6] Agentschap Onroerend Erfgoed 2020; Toerisme Roosdaal 2020; Wikipedia 2020a; 2020b

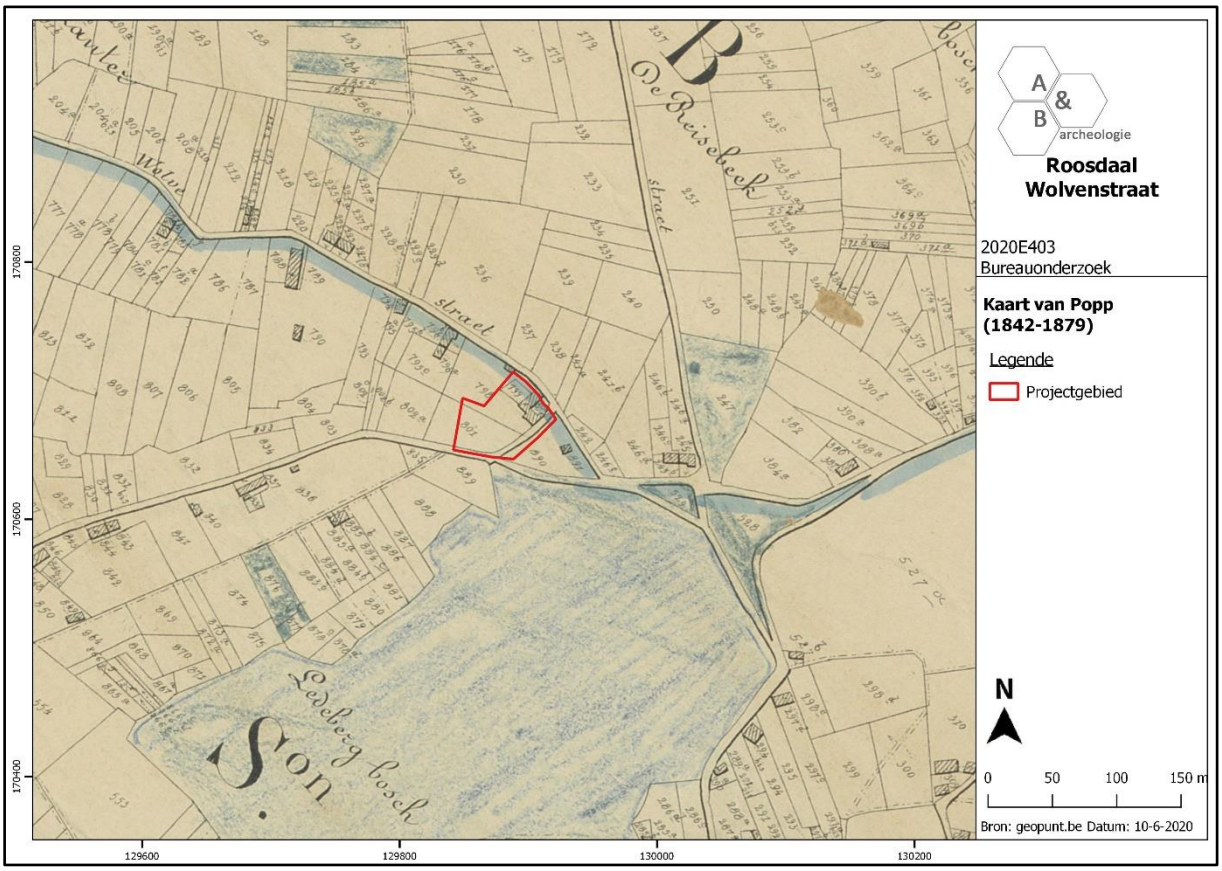

Figuur 16 Uitsnede uit de Ferrariskaart (ca. 1777) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

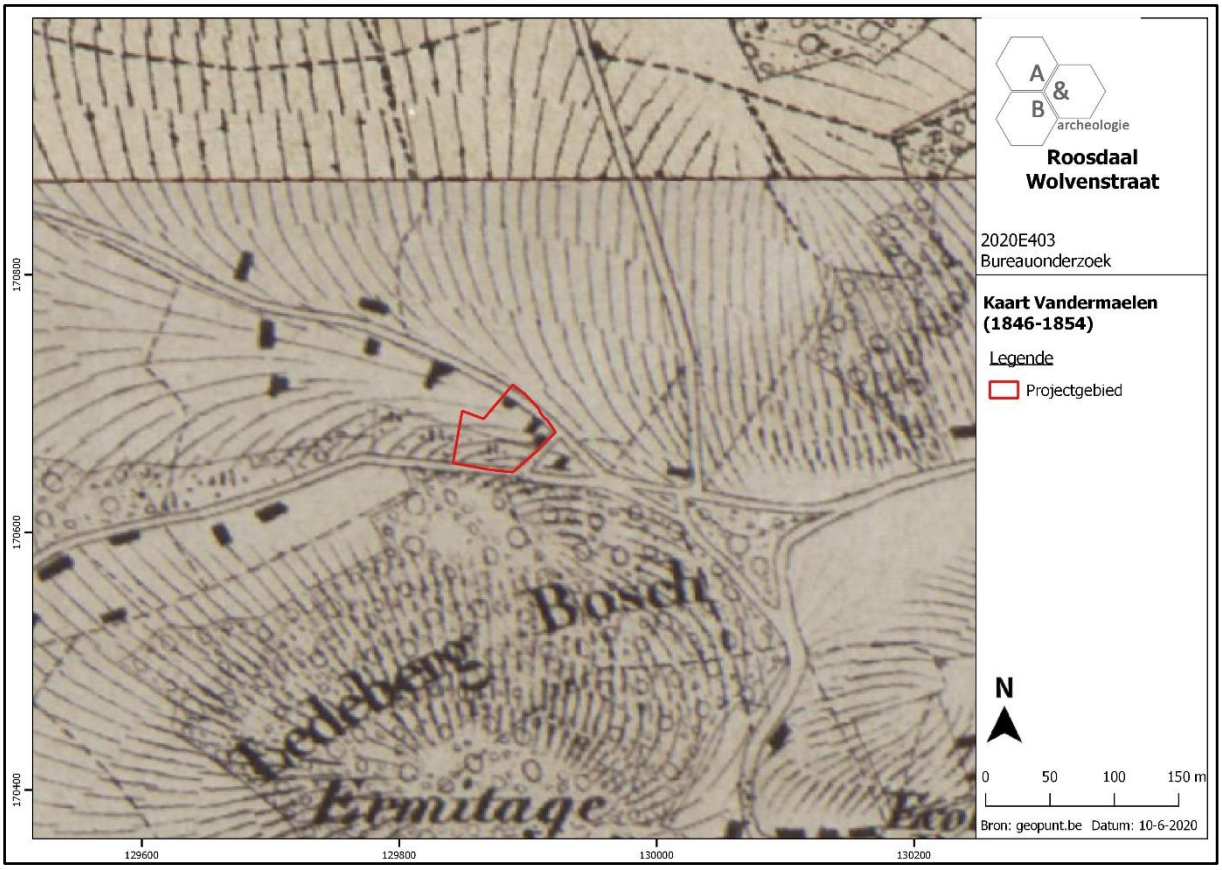

Figuur 17 Detailuitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

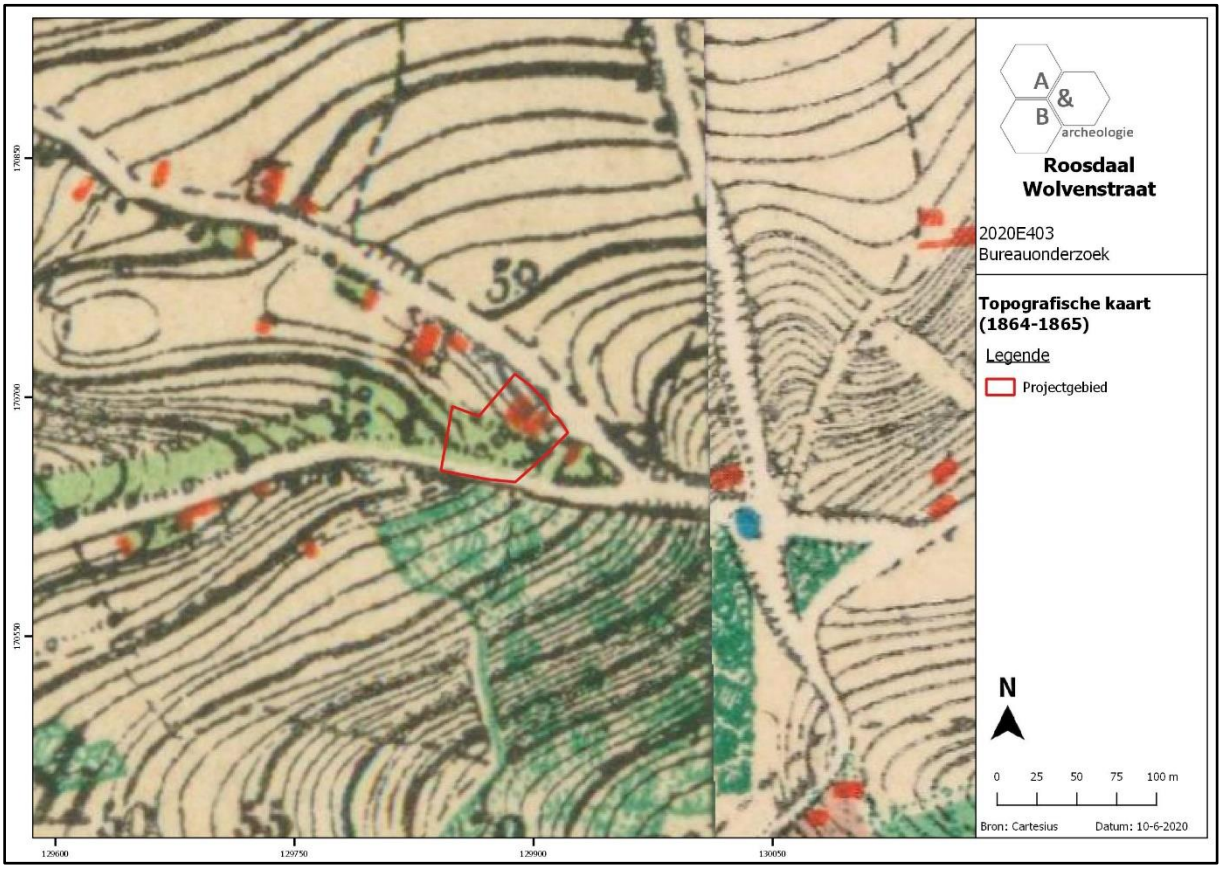

Figuur 18 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

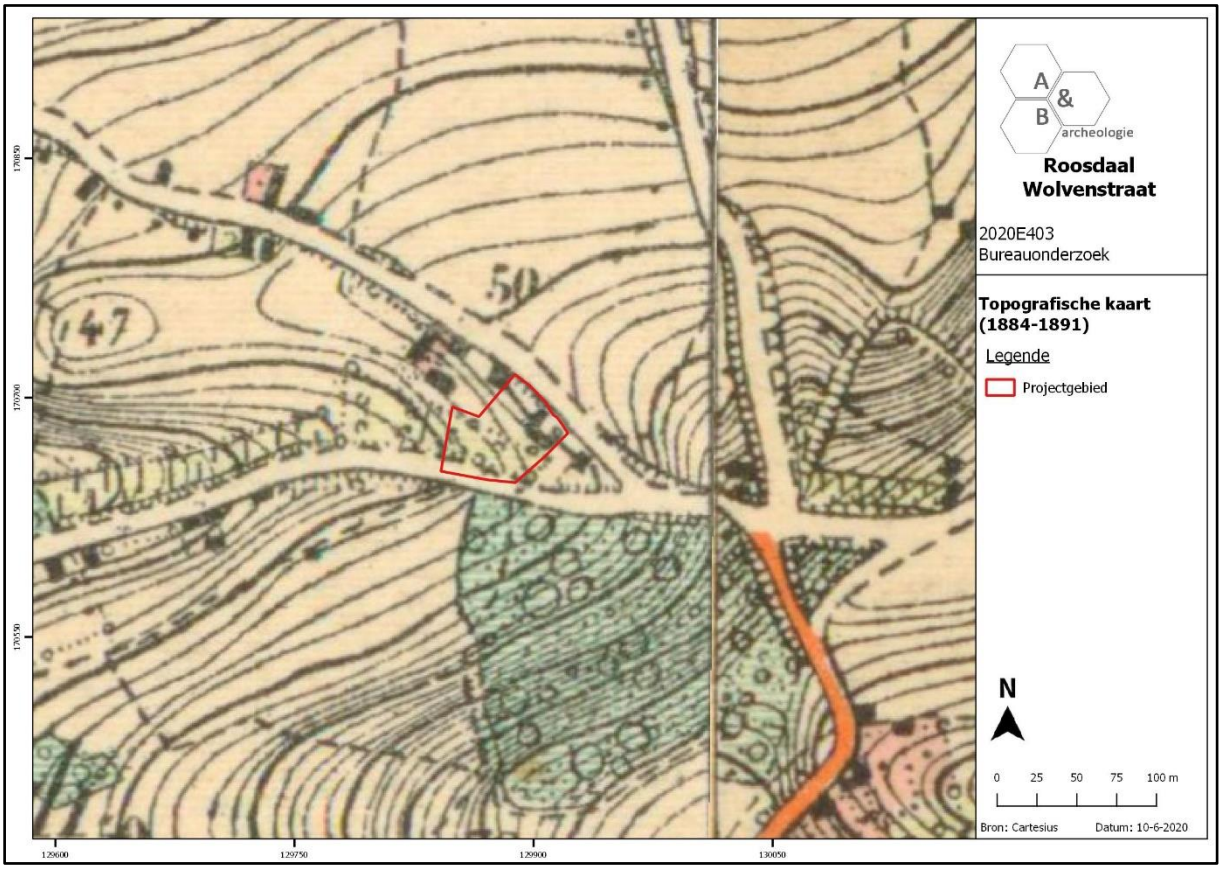

Figuur 19 Uitsnede uit de Kaart van Popp met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

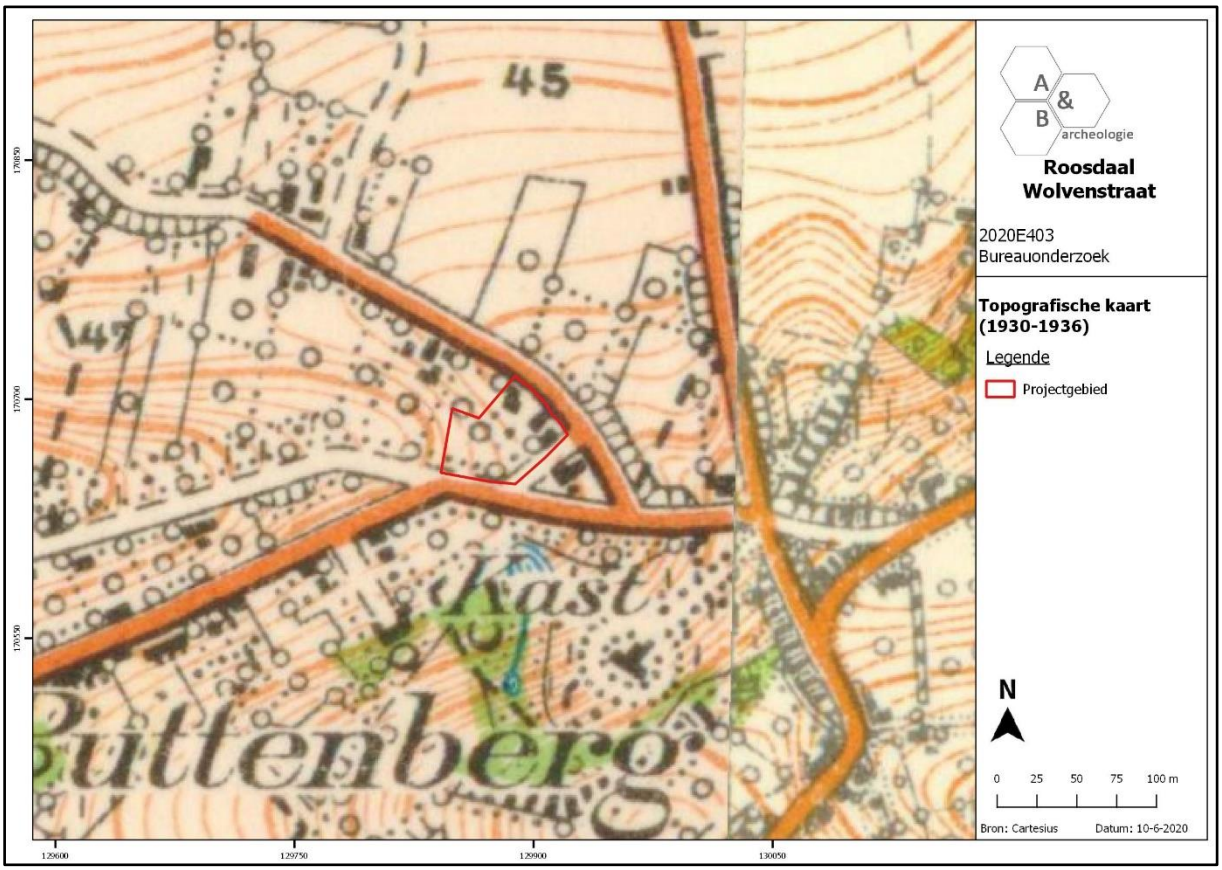

Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

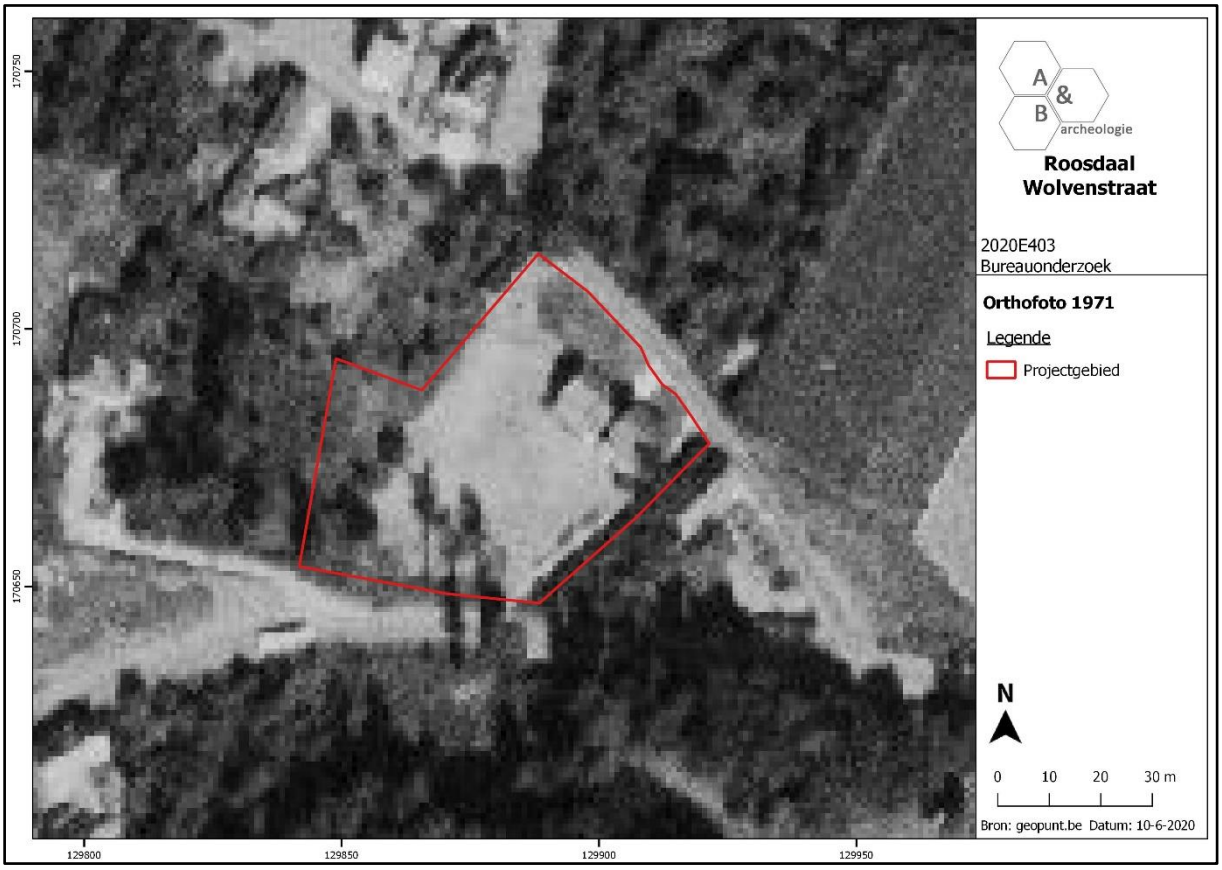

Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1864-1865 ter hoogte van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884-1891 ter hoogte van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

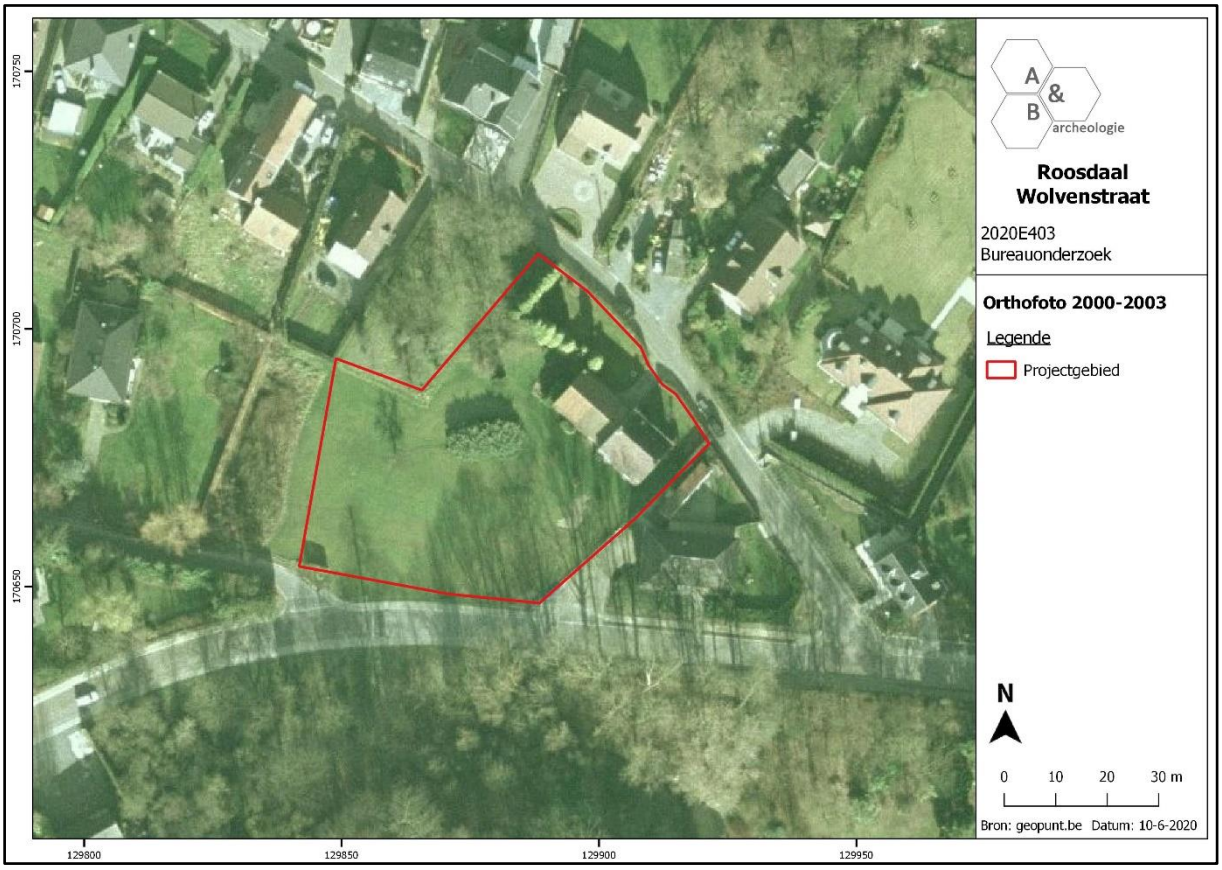

Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1930-1936 ter hoogte van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

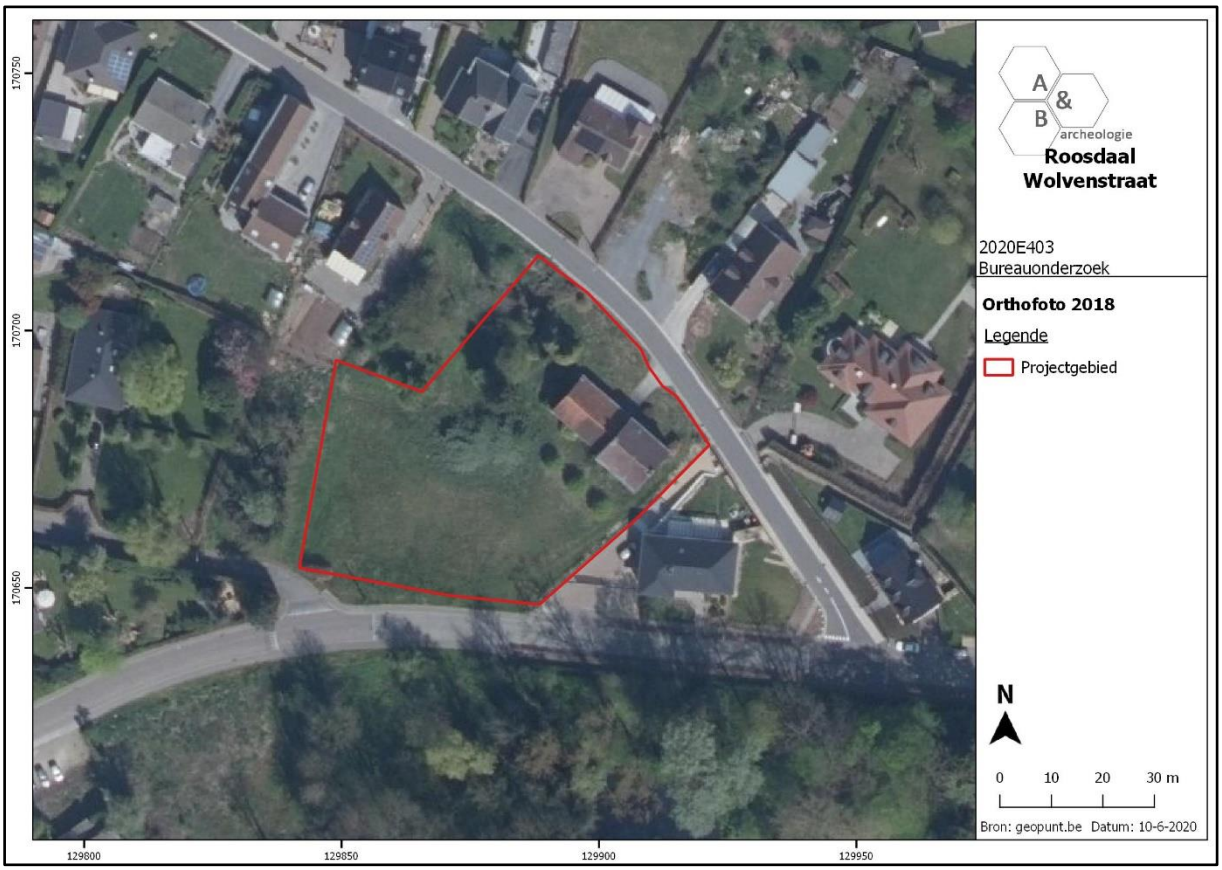

Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

In een straal van 1 kilometer rond het plangebied zijn er op de CAI (Centrale Archeologische Inventaris) slechts enkele gekende archeologische sites aangeduid:

2.5.1. Middeleeuwen

Op ca. 350m ten zuiden van het plangebied bevindt zich de kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Ledeberg (CAI ID 6120). Dit oud bedevaartsoord wordt reeds in de 12de eeuw vermeld als een soort hulpkerk van Pamel. Het vormt tevens een overblijfsel van de vroegere burchtkapel.

Het Hof van Kattem (CAI ID 2085) wordt aangegeven op ca. 1,9km ten noordoosten van het plangebied. De volmiddeleeuwse hoeve was oorspronkelijk een stichting van de abdij van Ninove. Op deze locatie werden via metaaldetectie reeds enkele Romeinse munten aangetroffen, waaronder een bronzen *sestertius* van Antoninus Pius (139-161) of Marcus Aurelius (161-180), een munt van Antoninus Pius en een munt die vermoedelijk aan Faustina, de dochter van Antoninus Pius en echtgenote van Marcus Antonius, kan worden toegeschreven. Daarnaast werden ook enkele bronzen objecten uit de midden-Romeinse periode aangetroffen, waaronder een figurine en armband. Ook recenter vondstmateriaal wordt gerapporteerd in de vorm van munten, waarvan enkele van Albert I, Leopold II.

Op ca. 1,9km van het plangebied wordt op basis van het digitale hoogtemodel en luchtfotografische gegevens een vroegmiddeleeuwse motte gesitueerd (CAI ID 213099). Deze zou mogelijk te relateren zijn aan de zogenaamde 'Borchstad'.

De Kapelleweide Burcht (CAI ID 2092) bevindt zich op ca. 350m ten zuiden van het plangebied. In het zuidoosten van de burcht werd in 2014 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waarbij funderingswerken van een gebouw, dat wordt aangegeven op de Ferrariskaart, werden aangetroffen. Deze funderingen dateren dus van voor het einde van de 18de eeuw.

Op CAI locatie 2091, op ca. 1,3km ten zuiden van het plangebied, bevindt zich een verdwenen site met walgracht. Op de Ferrariskaart wordt op deze plaats eveneens een kapel aangegeven.

Op de Ferrariskaart wordt op ca. 1km ten zuidoosten van het plangebied een alleenstaande hoeve, de zogenaamde Gasthuishoeve (CAI ID 2089), gekarteerd.

Reeds in 1391 wordt de Keirekensmolen of Molen van de Pauselijke Zouaaf[7] (CAI ID 6118), die zich op ca. 1,1km van het plangebied situeert, vermeld. De molen was oorspronkelijk eigendom van de heer van Pamel en werd volledig gesloopt in 1972.

Het verdwenen kasteel van de feodale heren van Pamel-Ledeberg (CAI ID 20053) bevond zich op ca. 1,3km ten westen van het plangebied. De voormalige brouwerij van het kasteel (CAI ID 2702) situeert zich in het westen van het kasteeldomein. Op deze locatie werd een quasi volledige kan in Raeren-steengoed, te dateren in de 16de eeuw, teruggevonden als losse vondst. Ten noordwesten van het kasteel wordt de eerste woonst van de heren van Pamel-Ledeberg (CAI ID 618) aangegeven, naast de pastorij. De hoeve was oorspronkelijk een stichting van de abdij van Ninove. De verdwenen kerk van

[7] Molenecho's 2017.

Pamel (CAI ID 6117) bevindt zich net ten westen van deze locatie. Het bestaande kerkhof en de oude kerkweg herinneren nog aan de locatie van de originele kerk, nabij het kasteel van de heren van Pamel-Ledeberg.

Tot slot werd op ca. 850m ten noordwesten van het plangebied een naairing, die vermoedelijk in de 15de eeuw gedateerd kan worden, aangetroffen (CAI ID 219048).

2.5.2. Nieuwe en nieuwste tijd

Het zogenaamde Hof ter Zijpe (CAI ID 6119), gelegen op ca. 1km ten westen van het plangebied, wordt reeds in 1590 vermeld als pachthof van de abdij van Ninove.

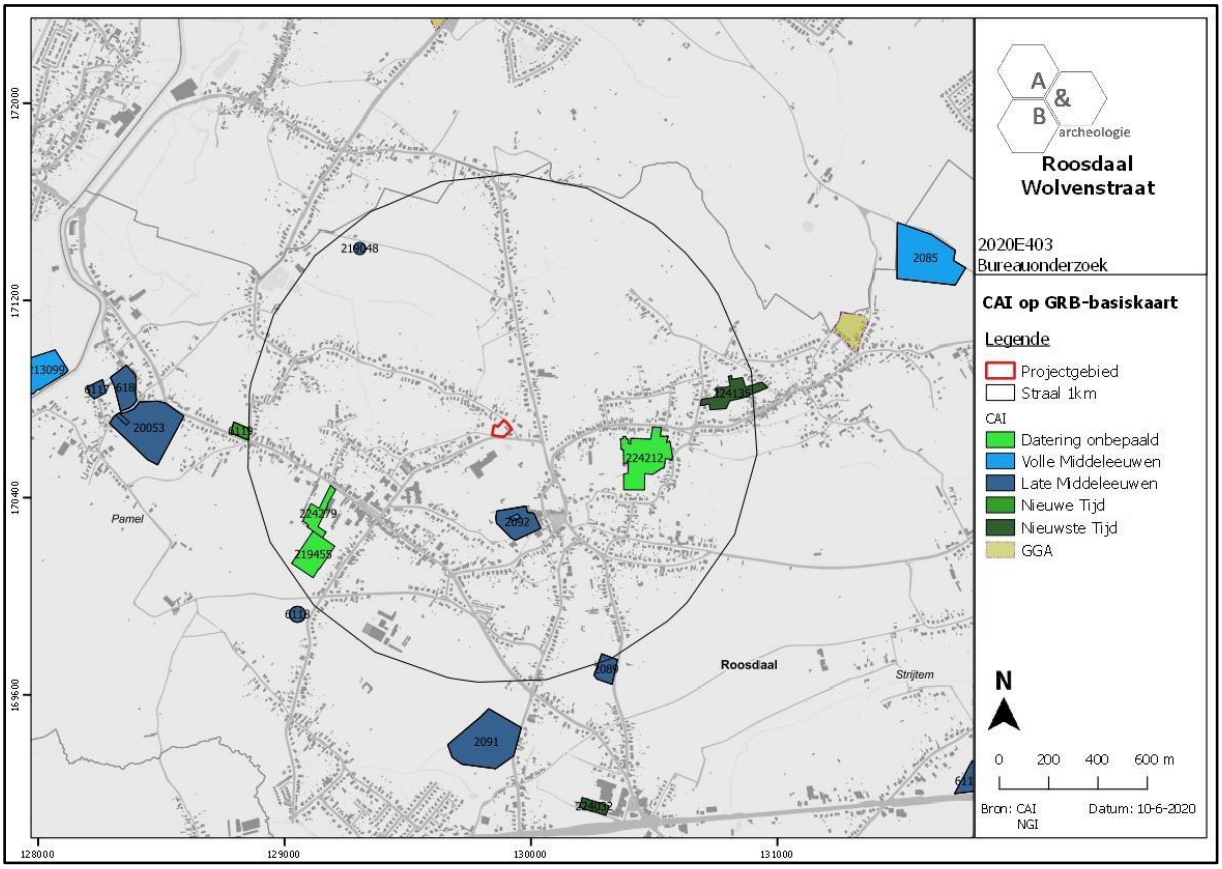
Uit de nieuwste tijd dateren enkele paalkuilen, kuilen en verstoringen die werden aangetroffen bij een proefsleuvenonderzoek op ca. 950m ten oosten van het plangebied (CAI ID 224135). Ook ter hoogte van CAI ID 224032, op ca. 1,5km ten zuiden van het plangebied werden bij een proefsleuvenonderzoek louter greppels en kuilen van recente datum aangetroffen. Gezien de recente datering en de daaruit volgende beperkte relevantie van de sporen, werd voor beide terreinen geen verder onderzoek geadviseerd.

2.5.3. Onbepaalde datering

Tot slot worden rondom het plangebied enkele locaties met onbepaalde datering aangegeven. Zo werd op ca. 580m ten oosten van het plangebied in 2018 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door BAAC (CAI ID 224212). Hierbij kwamen enkele kuilen, greppels en paalkuilen van onbepaalde datering aan het licht. Daarnaast werd ook een houtskoolmeiler aangetroffen en werd een los fragment handgevormd grijs aardewerk ingezameld. Verder werden op het terrein enkele recente verstoringen vastgesteld.

Ter hoogte van CAI locatie 224279, op ca. 800m ten zuidwesten van het plangebied, werd tijdens een proefsleuvenonderzoek van ARCHEBO in 2018 een greppel en paalspoor aangetroffen, waarvan de datering onzeker blijft.

Een proefsleuvenonderzoek van ABO uit 2017 bracht op ca. 920m ten zuidwesten van het plangebied twee houtskoolmeilers en vijf antropogene sporen van recente datum aan het licht (CAI D 219455).

Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied situeert zich op ca. 600m ten noordoosten van het huidige dorpscentrum van Pamel. Op de Ferrariskaart wordt het plangebied reeds gesitueerd tussen de huidige Wolvenstraat in het noorden en de Gasthuisstraat in het zuiden. Binnen het plangebied kan bebouwing worden opgemerkt ter hoogte van het huidige woonhuis. Verder is het plangebied in gebruik als (moes-)tuin met enkele bomen langsheen de straten. Ook de omgeving van het plangebied is in deze periode reeds in relatief grote mate bebouwd. Daarnaast komen ook nog veel bos- en landbouwgronden voor. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) wordt een L-vormig gebouw aangegeven in de noordoostelijke hoek. Langsheen de oostelijke zijde loopt een weg. Ook in de noordwestelijke hoek wordt een klein gebouw weergegeven. Het overige deel van het plangebied is onbebouwd. Een gelijkaardige situatie wordt opgemerkt op de Kaart van Popp (1842-1879), de Vandermaelenkaart (1846-1854) en op de topografische kaarten van 1864-1865, 1884-1891 en 1930-1936, al wordt het noordwestelijke (bij-)gebouw niet voorgesteld op de topografische kaarten van 1864-1865 en 1884-1891. Ook op de luchtfoto's sinds 1971 wordt het huidige woonhuis aangetroffen. Het noordelijke deel van het plangebied is in deze periode in gebruik als tuin, terwijl het zuidelijke deel onbebouwd is. Deze situatie blijft tot op vandaag ongewijzigd. Afgaande op de cartografische bronnen en de luchtfoto's hebben, met uitzondering van de huidige bebouwing, geen grootschalige verstoringen plaatsgevonden op het terrein sinds eind 18de eeuw.

- Het plangebied situeert zich in een heuvelachtig landschap in het Vlaams-Brabantse Pajottenland. Het Roosdaalse landschap wordt in grote mate gedomineerd door de aanwezigheid van de Denderdepressie in het noordoosten van de gemeente en van hoger gelegen heuvelruggen, op de oostelijke grens met Lennik en de zuidelijke grens met Gooik. Ook in het gehucht Ledeberg, dat zich net ten zuidoosten van het plangebied situeert, bevindt zich een belangrijke getuigenheuvel. Het plangebied bevindt zich op de noordwestelijke rand van deze heuvel en bevindt zich aldus in een gradiëntzone tussen de hoger gelegen heuvelrug (maximaal ca. +83m TAW) en de alluviale Denderdepressie (minimaal +10,5m TAW). Ook op siteniveau is deze helling waarneembaar. Het noordoostelijke gedeelte van het plangebied, aansluitend bij de Wolvenstraat, kent zo een hoogteligging van maximaal ca. +51,6, terwijl het westelijke deel zich op ca. +47,0m TAW bevindt. Het terrein kent van zuidoost naar noordwest dus een maximaal hoogteverschil van ca. +4,6m. Deze ligging, op de overgang van de riviervallei van de Dender en de hoger gelegen landschapsdelen, kan een grote aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op de mens in het verleden.

- Op archeologisch vlak zijn er relatief weinig gegevens voorhanden. Er gebeurde op heden slechts enkele archeologische onderzoeken in de directe omgeving van het plangebied. Het gros van de gekende locaties betreft gebouwen of structuren, gekend via cartografische of andere historische indicatoren. Het gaat dan voornamelijk om middeleeuwse waarden. Dit maakt dat de archeologische verwachting eerder moet gebaseerd worden op historische en landschappelijke gegevens. Er hebben, met uitzondering van de huidige gebouwen, geen gekende grootschalige

bodemverstoringen plaatsgevonden op het terrein, wat maakt dat eventueel aanwezige archeologische sites die dateren van voor de Ferrariskaart een goede bewaring kunnen kennen. Bovendien wordt op deze kaart reeds een gebouw aangegeven ter hoogte van de huidige bebouwing. Mogelijk kent deze bebouwing een middeleeuwse voorloper. De ligging op een dalend terrein, op een iets hogere (en dus drogere) locatie net buiten de vallei van de Dender, kan ervoor gezorgd hebben dat deze locatie aantrekkelijk was voor menselijke aanwezigheid (bewoning, begraving, ambachten) in het verleden. Er kunnen zowel steentijd artefactensites als sites met grondsporen bewaard zijn op het terrein.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

In eerste instantie zal de bestaande bebouwing worden gesloopt en zullen de aanwezige bomen en struiken worden gerooid. Vervolgens zal het plangebied verkaveld worden in 9 bouwloten en een groenzone. Aansluitend bij de Wolvenstraat zullen zo vier driegevelwoningen gebouwd worden met een grondoppervlakte tussen 182m² en 362m², aansluitend bij de Gasthuisstraat worden daarnaast twee driegevelwoningen en twee tweegevelwoningen gepland met een grondoppervlakte tussen 178m² en 421m². Langsheen de oostelijke zijde wordt een groenzone ingericht, waarbinnen ook een wegenis en parkeerplaatsen worden voorzien. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: de sloop van de bestaande woning, het rooien van de vegetatie, het bouwrijp maken van het perceel, de bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen en van de wegenis, de funderingswerken, het optrekken van woningen, de aanleg van tuinen en verhardingen, de omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Het is dus niet uit te sluiten dat er een archeologische site aanwezig is op het terrein. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover amper archeologische kennis is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na afbraak van de gebouwen en het verkrijgen van de vergunning.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer ‘verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem’ (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een ‘vooronderzoek met ingreep in de bodem’ (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode noodzakelijk om uit te voeren. Er is een verhoogde kans op het aantreffen van in situ bewaarde steentijd artefactensites. Tegelijk kan de bodemopbouw van het plangebied meer in detail in kaart worden gebracht, alsook de eventuele verstoringsgraad, voornamelijk ter hoogte van de huidige bebouwing. Het voorstel voor het landschappelijk bodemonderzoek, door middel van boringen, wordt in het programma van maatregelen verder uitgewerkt en verduidelijkt.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dient tijdens het proefsleuvenonderzoek (zie verder) een metaaldetector ingezet worden ter controle van de aangelegde sleuven en de grondhopen.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de landschappelijke boringen vastgesteld wordt dat er mogelijk steentijdsites aanwezig kunnen zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de landschappelijke boorresultaten.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de landschappelijke boringen vastgesteld wordt dat er mogelijk steentijdsites aanwezig kunnen zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de landschappelijke boorresultaten.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Deze proefsleuven moeten aangelegd worden na het uitvoeren van de landschappelijke boringen (en na een eventueel archeologisch booronderzoek en/of steentijd proefputtenonderzoek). Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied situeert zich op ca. 600m ten noordoosten van het huidige dorpscentrum van Pamel. Op de Ferrariskaart wordt het plangebied reeds gesitueerd tussen de huidige Wolvenstraat in het

noorden en de Gasthuisstraat in het zuiden. Binnen het plangebied kan bebouwing worden opgemerkt ter hoogte van het huidige woonhuis. Verder is het plangebied in gebruik als (moes-)tuin met enkele bomen langsheen de straten. Ook de omgeving van het plangebied is in deze periode reeds in relatief grote mate bebouwd. Daarnaast komen ook nog veel bos- en landbouwgronden voor. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) wordt een L-vormig gebouw aangegeven in de noordoostelijke hoek. Langsheen de oostelijke zijde loopt een weg. Ook in de noordwestelijke hoek wordt een klein gebouw weergegeven. Het overige deel van het plangebied is onbebouwd. Een gelijkaardige situatie wordt opgemerkt op de Kaart van Popp (1842-1879), de Vandermaelenkaart (1846-1854) en op de topografische kaarten van 1864-1865, 1884-1891 en 1930-1936, al wordt het noordwestelijke (bij-) gebouw niet voorgesteld op de topografische kaarten van 1864-1865 en 1884-1891. Ook op de luchtfoto's sinds 1971 wordt het huidige woonhuis aangetroffen. Het noordelijke deel van het plangebied is in deze periode in gebruik als tuin, terwijl het zuidelijke deel onbebouwd is. Deze situatie blijft tot op vandaag ongewijzigd. Afgaande op de cartografische bronnen en de luchtfoto's hebben, met uitzondering van de huidige bebouwing, geen grootschalige verstoringen plaatsgevonden op het terrein sinds eind 18de eeuw.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Gezien bebouwing aanwezig is in het noordwesten van het plangebied, zou de bodem hier plaatselijk verstoord kunnen zijn. De mate waarin de huidige gebouwen het bodemarchief geroerd hebben, is op basis van het bureauonderzoek alleen echter niet in te schatten.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Het terrein kent een relatief sterke hellingsgraad, waardoor kans op erosie bestaat. Dit kan ervoor gezorgd hebben dat bepaalde sporen enigszins afgetopt zijn. Anderzijds kan het colluviale pakket voor een extra bescherming van de grondsporen gezorgd hebben.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

In eerste instantie zal de bestaande bebouwing worden gesloopt en zullen de aanwezige bomen en struiken worden gerooid. Vervolgens zal het plangebied verkaveld worden in 9 bouwloten en een groenzone. Aansluitend bij de Wolvenstraat zullen zo vier driegevelwoningen gebouwd worden met een grondoppervlakte tussen 182m² en 362m², aansluitend bij de Gasthuisstraat worden daarnaast twee driegevelwoningen en twee tweegevelwoningen gepland met een grondoppervlakte tussen 178m² en 421m². Langsheen de oostelijke zijde wordt een groenzone ingericht, waarbinnen ook een wegenis en parkeerplaatsen worden voorzien. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: de sloop van de bestaande woning, het rooien van de vegetatie, het bouwrijp maken van het perceel, de bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen en van de wegenis, de funderingswerken, het optrekken van woningen, de aanleg van tuinen en verhardingen, de omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. De kans op het aantreffen van een archeologische site met grondsporen is echter niet uit te sluiten.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

In eerste instantie dient een landschappelijk booronderzoek te gebeuren, waarbij verspreid over het terrein een aantal boringen worden uitgevoerd. Indien blijkt dat bij dit onderzoek archeologische niveaus met potentieel voor steentijdsites bewaard zijn op een deel of over het volledige terrein, dient een verder verkennend archeologisch booronderzoek te gebeuren. Deze onderzoeksvorm valt onder een vooronderzoek met ingreep in de bodem. Dit onderzoek bestaat uit een boorpuntenraster, waarbij de parallelle raaien 10m uit elkaar staan en de boorpunten op de boorraai 12m uit elkaar. De keuze van het boorgrid is gebaseerd op basis van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek. Het opgeboorde residu dient uitgezeefd te worden en gecontroleerd op de aanwezigheid van silexartefacten. Op de locatie waar er *in situ* steentijdartefacten vastgesteld werden, dient ofwel een verder vooronderzoek gericht op steentijd te gebeuren om de site beter te kunnen afbakenen (door middel van waarderend archeologisch booronderzoek en/of proefputten in functie van steentijd artefactensites), ofwel kan er direct worden overgegaan naar een opgraving indien er voldoende gegevens voorhanden zijn voor het opmaken van een programma van maatregelen hiervoor.

De tweede fase bestaat uit een proefsleuvenonderzoek van het volledige plangebied. Deze fase kan volgen na het landschappelijk booronderzoek, indien de resultaten hiervan negatief zijn. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Roosdaal Wolvenstraat (provincie Vlaams-Brabant), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein is ca. 3144m² groot en situeert zich ten zuiden van de Wolvenstraat en ten noorden van de Gasthuisstraat/Bievegemberg. Het projectgebied omvat de woning met huisnummer 1 langsheen de Wolvenstraat en de omliggende tuin en het achterliggend grasland. Ter hoogte van het woonhuis zijn enkele bomen en struiken aanwezig. Het zuidelijke deel van het plangebied is onbebouwd en bestaat uit grasland. Ten zuiden van het plangebied bevindt zich een bos dat tot een kasteeldomein behoort. In het noorden, oosten en zuiden wordt het plangebied omgeven door bebouwing langsheen de bestaande wegen.

Het plangebied situeert zich op ca. 600m ten noordoosten van het huidige dorpscentrum van Pamel. Op de Ferrariskaart wordt het plangebied reeds gesitueerd tussen de huidige Wolvenstraat in het noorden en de Gasthuisstraat in het zuiden. Binnen het plangebied kan bebouwing worden opgemerkt ter hoogte van het huidige woonhuis. Verder is het plangebied in gebruik als (moes-)tuin met enkele bomen langsheen de straten. Ook de omgeving van het plangebied is in deze periode reeds in relatief grote mate bebouwd. Daarnaast komen ook nog veel bos- en landbouwgronden voor. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) wordt een L-vormig gebouw aangegeven in de noordoostelijke hoek. Langsheen de oostelijke zijde loopt een weg. Ook in de noordwestelijke hoek wordt een klein gebouw weergegeven. Het overige deel van het plangebied is onbebouwd. Een gelijkaardige situatie wordt opgemerkt op de Kaart van Popp (1842-1879), de Vandermaelenkaart (1846-1854) en op de topografische kaarten van 1864-1865, 1884-1891 en 1930-1936, al wordt het noordwestelijke (bij-)gebouw niet voorgesteld op de topografische kaarten van 1864-1865 en 1884-1891. Ook op de luchtfoto's sinds 1971 wordt het huidige woonhuis aangetroffen. Het noordelijke deel van het plangebied is in deze periode in gebruik als tuin, terwijl het zuidelijke deel onbebouwd is. Deze situatie blijft tot op vandaag ongewijzigd. Afgaande op de cartografische bronnen en de luchtfoto's hebben, met uitzondering van de huidige bebouwing, geen grootschalige verstoringen plaatsgevonden op het terrein sinds eind 18de eeuw.

Het plangebied situeert zich in een heuvelachtig landschap in het Vlaams-Brabantse Pajottenland. Het Roosdaalse landschap wordt in grote mate gedomineerd door de aanwezigheid van de Denderdepressie in het noordoosten van de gemeente en van hoger gelegen heuvelruggen, op de oostelijke grens met Lennik en de zuidelijke grens met Gooik. Ook in het gehucht Ledeberg, dat zich net ten zuidoosten van het plangebied situeert, bevindt zich een belangrijke getuigenheuvel. Het plangebied bevindt zich op de noordwestelijke rand van deze heuvel en bevindt zich aldus in een gradiëntzone tussen de hoger gelegen heuvelrug (maximaal ca. +83m TAW) en de alluviale Denderdepressie (minimaal +10,5m TAW). Ook op siteniveau is deze helling waarneembaar. Het noordoostelijke gedeelte van het plangebied, aansluitend bij de Wolvenstraat, kent zo een hoogteligging van maximaal ca. +51,6, terwijl het westelijke deel zich op ca. +47,0m TAW bevindt. Het

terrein kent van zuidoost naar noordwest dus een maximaal hoogteverschil van ca. 4,6m. Deze ligging, op de overgang van de riviervallei van de Dender en de hoger gelegen landschapsdelen, kan een grote aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op de mens in het verleden.

Op archeologisch vlak zijn er relatief weinig gegevens voorhanden. Er gebeurde op heden slechts enkele archeologische onderzoeken in de directe omgeving van het plangebied. Het gros van de gekende locaties betreft gebouwen of structuren, gekend via cartografische of andere historische indicatoren. Het gaat dan voornamelijk om middeleeuwse waarden. Dit maakt dat de archeologische verwachting eerder moet gebaseerd worden op historische en landschappelijke gegevens. Er hebben, met uitzondering van de huidige gebouwen, geen gekende grootschalige bodemverstoringen plaatsgevonden op het terrein, wat maakt dat eventueel aanwezige archeologische sites die dateren van voor de Ferrariskaart een goede bewaring kunnen kennen. Bovendien wordt op deze kaart reeds een gebouw aangegeven ter hoogte van de huidige bebouwing. Mogelijk kent deze bebouwing een middeleeuwse voorloper. De ligging op een dalend terrein, op een iets hogere (en dus drogere) locatie net buiten de vallei van de Dender, kan ervoor gezorgd hebben dat deze locatie aantrekkelijk was voor menselijke aanwezigheid (bewoning, begraving, ambachten) in het verleden. Er kunnen zowel steentijd artefactensites als sites met grondsporen bewaard zijn op het terrein.

In eerste instantie zal de bestaande bebouwing worden gesloopt en zullen de aanwezige bomen en struiken worden gerooid. Vervolgens zal het plangebied verkaveld worden in 9 bouwloten en een groenzone. Aansluitend bij de Wolvenstraat zullen zo vier driegevelwoningen gebouwd worden met een grondoppervlakte tussen 182m² en 362m², aansluitend bij de Gasthuisstraat worden daarnaast twee driegevelwoningen en twee tweegevelwoningen gepland met een grondoppervlakte tussen 178m² en 421m². Langsheen de oostelijke zijde wordt een groenzone ingericht, waarbinnen ook een wegenis en parkeerplaatsen worden voorzien. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: de sloop van de bestaande woning, het rooien van de vegetatie, het bouwrijp maken van het perceel, de bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen en van de wegenis, de funderingswerken, het optrekken van woningen, de aanleg van tuinen en verhardingen, de omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Het is dus niet uit te sluiten dat er een archeologische site aanwezig is op het terrein. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover amper archeologische kennis is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na afbraak van de gebouwen en het verkrijgen van de vergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit enerzijds een landschappelijk booronderzoek (eventueel gevolgd door een archeologisch booronderzoek en/of een proefputtenonderzoek gericht op steentijd), anderzijds een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020. *Pamel*, geraadpleegd op 11 juni 2020 op https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14298.
- http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/
- http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
- http://www.geopunt.be/kaart
- http://www.ngi.be/topomapviewer/
- https://cai.onroerenderfgoed.be/
- https://inventaris.onroerenderfgoed.be
- https://www.google.be/maps
- Molenecho's, 2017. *Pamel (Roosdaal), Vlaams-Brabant*, geraadpleegd op 11 juni 2020 op https://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?nummer=3476.
- Toerisme Roosdaal 2020. *6 Parochies*, geraadpleegd op 11 juni 2020 op https://www.toerismeroosdaal.be/roosdaal/6-parochies.
- Wikipedia 2020a. *Pamel*, geraadpleegd op 11 juni 2020 op https://nl.wikipedia.org/wiki/Pamel.
- Wikipedia 2020b. Roosdaal, geraadpleegd op 11 juni 2020 op https://nl.wikipedia.org/wiki/Roosdaal.

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be). 7
Figuur 2 Zicht op het plangebied vanuit het zuidwesten (bron: Google Maps). 8
Figuur 3 Geplande werken geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be; initiatiefnemer). ... 9
Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer). 10
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 11
Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 12
Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be). 12
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). .. 13
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be). 14
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be). 14
Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be). 15
Figuur 12 Zicht op de bodemkaart met aanduiding van het plangebied (bron: DOV). 17
Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be). 18
Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 18
Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 19
Figuur 16 Uitsnede uit de Ferrariskaart (ca. 1777) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). 21
Figuur 17 Detailuitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). 21
Figuur 18 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). 22
Figuur 19 Uitsnede uit de Kaart van Popp met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). .. 22
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). 23
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1864-1865 ter hoogte van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI). 23
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884-1891 ter hoogte van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI). 24
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1930-1936 ter hoogte van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI). 24
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be). 25
Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be). 25
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be). 26
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be). 26
Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be en CAI). 29

Bijlage: Plan bestaande toestand, ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

Legende

- Grens verkavelingsaanvraag
- Hoogtelijnen
- A — — A' Terreinprofiel
- Gebouw - opgemeten (GRB)
- Gebouw - opgemeten
- Gebouw - opgemeten
- Zone verkavelingsaanvraag
- Verharding : asfalt
- Verharding : betonklinkers
- Verharding : kasseien
- 3.145 m² Oppervlakte verkaveling
- 51,20 Hoogte maaiveld
- Paal verlichting
- Straatkap water
- Kast distributie
- Hoekpaal
- Hoekpunt perceel
- Inspectieput
- Straatkolk
- Loofboom
- Naaldboom
- Foto-aanduiding
- Afsluiting
- Rand struikgewas

PROVINCIE : VLAAMS-BRABANT

GEMEENTE : ROOSDAAL

Wolvenstraat

Verkavelingsaanvraag

+ slopingsaanvraag Wolvenstraat n° 1

Bestaande toestand

Projekt : **ROOSDAAL**

Pamel

Wolvenstraat - Gasthuisstraat

Roosdaal 1° Afdeling Pamel Sectie C

Nr. 800D

Gezien en goedgekeurd door het College van Burgemeester en Schepenen van Roosdaal in zitting van .....

De Algemeen Directeur, Mevr. Emma Van der Maelen

De Burgemeester, Dhr. Wim Goossens

Datum :	08-05-2020
Zonering :	Woongebied
Schaal :	1/250
Dossier nr. :	2020/VA005/1760
Plan nr. :	1 / 4

Opdrachtgever :

All Projects & Developments nv
Kerkstraat 38
B-1755 Oetingen
Tel 054 58 68 17
Fax 054 56 80 27
apd@verkavelingen.be

Ontwerper / Landmeter - expert:

Unicas nv
Kerkstraat 38
B-1755 Oetingen
Tel 054 58 68 17
Fax 054 56 80 27
info@unicas.be

landmeter desmecht
Plaatsstraat 130
1570 Tollembeek - Galmaarden
Tel : 054 / 58 94 89 * 0477 / 20 42 77
Fax : 054 / 58 92 74
peter.desmecht.landmeter@skynet.be

Alle maataanduidingen op het plan zijn benaderend en zullen definitief worden bepaald bij pv van opmeting.

1/250

ap&d nv verkavelingen

Legende

	Grens verkavelingsaanvraag
	Zone koeren en tuinen
	Maximale bouwzone - twee verdiepingen
	Groenzone / parkeerhaven
	Perceel elektriciteitscabine
	Perceel grondafstand (rooilijn)
1	Lotnummers
3.145 m²	Oppervlakte verkaveling
9	Aantal woningen
28,62 won/ha	Woningen / ha
--- (9 x 10.000) / 3.145 won/ha	
643 m²	Oppervlakte groenzone
15 m²	Oppervlakte perceel cabine
50 m²	Oppervlakte grondafstand
271 m²/perc	Gemiddelde opp per perceel
--- (2.437 / 9) m² per perceel	

PROVINCIE : VLAAMS-BRABANT
GEMEENTE : ROOSDAAL
Wolvenstraat

Verkavelingsaanvraag
+ slopingsaanvraag Wolvenstraat n° 1
Ontworpen toestand

Projekt : **ROOSDAAL**
Pamel
Wolvenstraat - Gasthuisstraat
Roosdaal 1° Afdeling Pamel Sectie C
Nr. 800D

Gezien en goedgekeurd door het College van Burgemeester en Schepenen van Roosdaal in zitting van .....

De Algemeen Directeur, De Burgemeester,

Mevr. Emma Van der Maelen Dhr. Wim Goossens

Datum :	08-05-2020
Zonering :	Woongebied
Schaal :	1/250
Dossier nr. :	2020/VA005/1760
Plan nr. :	2 / 4

Opdrachtgever :
ap&d nv verkavelingen
All Projects & Developments nv
Kerkstraat 38
B-1755 Oetingen
Tel 054 58 68 17
Fax 054 56 80 27
apd@verkavelingen.be

Ontwerper / Landmeter - expert:
Unicas nv
Kerkstraat 38
B-1755 Oetingen
Tel 054 58 68 17
Fax 054 56 80 27
info@unicas.be

landmeter desmecht
Plaststraat 130
1670 Tollembeek - Galmaarden
Tel: - 054 / 58 94 89 * 0477 / 20 42 77
Fax: - 054 / 58 92 75
peter.desmecht.landmeter@skynet.be

Alle maataanduidingen op het plan zijn benaderend en zullen definitief worden bepaald bij pv van opmeting.

1/250